

Produksjon av økologiske jordbruksvarer

Rapport for 2023

Rapport nr. 5/2024
15.3.2024

Rapport: Produksjon av økologiske jordbruksvarer

Avdeling: Avdeling handel og industri

Dato: 15.3.2024

Ansvarlig: Christine Kleppe

Rapport-nr.: 5/2024

Forsidebilde: Colourbox.com

Forord

Landbruksdirektoratet gir i denne rapporten oversikt over produksjon og omsetning av økologiske jordbruksvarer her i landet i året som gikk. I tillegg presenterer vi tall og utviklingstrekk for forholdet mellom økologisk og konvensjonell produksjon av korn og kraftfôr, melk og meieriprodukter, kjøtt og egg og frukt og grønt.

Vi lager også rapportene «Markedsrapport» og «Omverdenen til norsk landbruk og matindustri». De tre rapportene leveres som innspill til Landbruks- og matdepartementet (LMD) i forkant av jordbruksforhandlingene.

Rapportene er også skrevet for å gi alle interesserte innsikt i pris- og markedsutviklingen for jordbruksvarer, i Norge og på verdensmarkedet.

God lesning!

Jørn Rolfsen

Innhold

Forord	2
Innhold	3
Sammendrag	4
1 Korn, mel og kraftfôr	5
1.1 Kraftig nedgang i produksjonen	5
1.2 Størst reduksjon for matkorn	7
1.3 Uendret prisstruktur	8
1.4 Redusert omsetning av kraftfôr	10
1.5 Normalisering av kraftfôrpriser	11
2 Melk og meieriprodukter	12
2.1 Volumet ned 6,5 prosent	12
2.2 Fallende andel økologisk melk	13
2.3 Lavere volum i Midt-Norge og på Østlandet	13
2.4 Redusert produksjon og økt anvendelse	15
2.5 Prisen til bonde opp 41 øre	16
3 Kjøtt	18
3.1 Lavere produksjon av økologisk kjøtt	19
3.2 Salget av økologisk kjøtt gikk marginalt opp	23
4 Egg	28
4.1 Tredje år på rad med produksjonsnedgang	28
4.2 Mindre omsetning og økt bruk	28
5 Poteter, grønnsaker og frukt	32
5.1 Andelen økologisk synker stadig	32
5.2 Redusert omsetning av økologiske poteter	33
5.3 Nedgang for de fleste frilandsgrovnnsaker	33
5.4 Noe redusert omsetning av veksthusprodukter	39
5.5 Liten etterspørsel etter økologisk frukt	42
6 Omsetning i forbrukermarkeder	43
6.1 Økt omsetning i dagligvarehandelen	43
6.2 Svak oppgang i salgskanaler utenom dagligvare	44
7 Internasjonal utvikling	48
7.1 Økende andel økologisk jordbruksareal i mange europeiske land	48
7.2 Fallende økomarked i Norden	48
8 Tilskudd til økologisk jordbruk	50
8.1 Større utbetalinger på grunn av høyere satser	50
9 Referanser	51

Sammendrag

Stor reduksjon av økologisk korn

Det blir en kraftig nedgang i produksjonen av økologisk korn i sesongen 2023-2024 sammenliknet med forrige sesong. Reduksjonen er størst på matkorn, med en forventet nedgang på nesten 75 prosent. Arealet som ble brukt til økologisk kornproduksjon økte med tre prosent til 82 290 dekar i 2023, året før var økningen på seks prosent.

Omsetningen av økologisk kraftfôr gikk ned for tredje år på rad. Alle kraftfôrprisene gikk også ned, bortsett fra prisen på kraftfôr til verpehøns.

Lavere produksjon og høyere omsetning av økologisk melk

Produksjonen av økologisk melk gikk ned med 2,9 mill. liter til 41,8 mill. i 2023, en nedgang på 6,5 prosent fra 2022. Det ble omsatt 28 mill. liter økologisk melk i 2023, det var 1,6 mill. liter mer enn året før.

Anvendelsesgraden, dvs. andelen som ble solgt videre som økologisk melk, var på 66,9 prosent. Dette var 8 prosentpoeng mer enn i 2022.

Lavere produksjon av økologisk kjøtt

Det ble produsert vel 3 100 tonn økologisk kjøtt fra storfe, svin, fjørfe, småfe i 2023. Dette er 6 prosent mindre enn året før. Produksjonen gikk ned for første gang siden 2019.

Av den økologiske kjøttproduksjonen fra firbeinte, ble 44 prosent anvendt som økologisk. Dette var 8 prosentpoeng mer enn i 2022. Produksjonen av økologisk fjørfe økte sammenhengende fra 2015 til og med 2022, men gikk ned med 6 prosent i 2023.

Produksjonen av økologiske egg går fortsatt ned

Produksjonen av økologiske egg har gått ned de tre siste årene, og mest i 2023. Det var stor nedgang i omsetningen, både i dagligvare- og serveringsmarkedet. Andelen økologiske egg levert til pakkerier gikk litt ned, målt mot totalmarkedet, og utgjorde nær 7 prosent.

Betydelig reduksjon i omsetningen av økologisk frukt og grønt

Omsetningen av norsk økologisk frukt og grønt ble redusert med 26 prosent fra 2022 til 2023. Økologisk andel av totalomsetningen gikk ned med 0,5 prosentpoeng og ligger nå på 1,7 prosent. Produksjonen er større enn etterspørselen for flere økologiske grøntprodukter, og det overskytende blir omsatt som konvensjonelt.

Omsetningen av økologiske poteter gikk ned. Siden totalomsetningen var uendret fra 2022, gikk også den økologiske andelen ned. Det var også en reduksjon, både i omsetning og økologisk andel, for de fleste frilandsgrovnssakene. Urter, tomater og salat i veksthus hadde om lag samme omsetning som året før, mens omsetningen av agurk gikk ned.

Fruktavlingen i 2023 var enda høyere enn i 2021, som inntil da var det beste fruktåret på ti år. Produksjonen av økologiske epler og plommer gikk opp, men etterspørselen etter økologisk frukt var betydelig mindre enn produksjonen. Kun noen få tonn med plommer og epler ble solgt som økologisk, resten ble omsatt som konvensjonell vare.

Svak vekst i omsetningsverdi i forbrukermarkedene

Etter to år med fallende omsetning, økte omsetningen av økologiske varer med 0,5 prosent fra 2022 til 2023. Forbruket av økologiske dagligvarer gikk ned, målt i volum. Det skyldes i stor grad den høye prisveksten på matvarer. For salgskanaler utenom dagligvare var det en liknende utvikling som for dagligvaremarkedet, altså en svak vekst fra 2022 til 2023 målt i omsetningsverdi.

Internasjonal utvikling

I 2022 økte andelen økologisk jordbruksareal i mange europeiske land, men samtidig falt økologisk andelen i detaljhandelen.

1 Korn, mel og kraftfôr

Vi anslår en kraftig nedgang i produksjonen av økologisk korn sammenliknet med forrige sesong. Reduksjonen er størst på matkorn, med en forventet nedgang på nesten 75 prosent.

Matmelmøllene brukte 1 340 tonn norsk økologisk mathavre i (kalenderåret) 2023, og det er rekord. Norskandelen for havre fortsetter å øke, og var på 62 prosent.

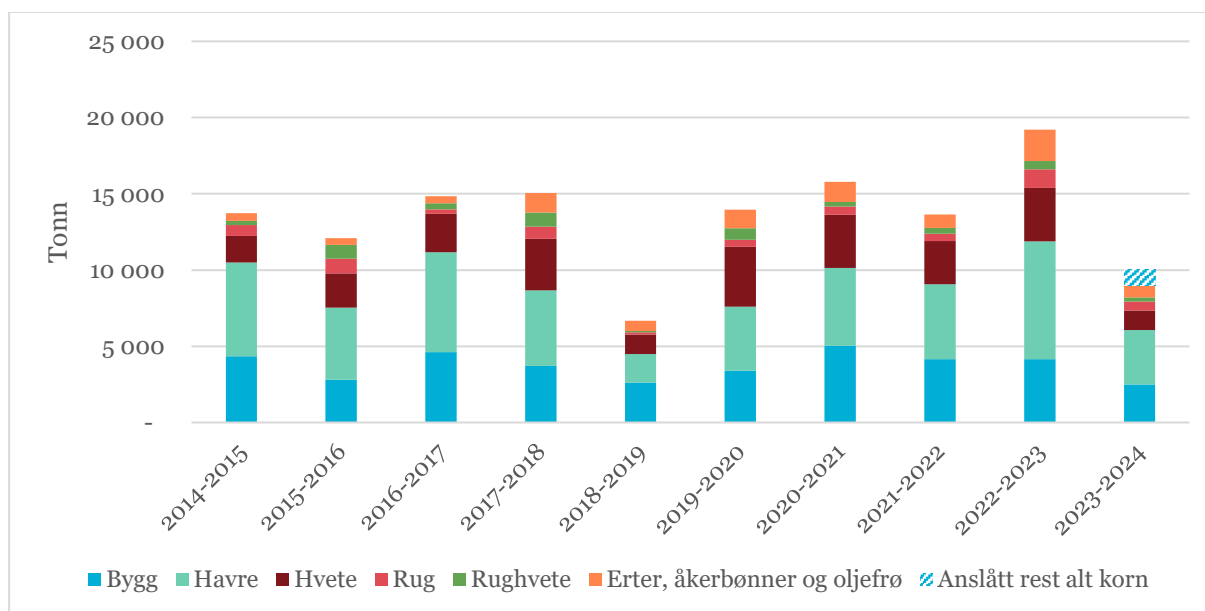
Prisstrukturen for økologisk korn er i stor grad den samme som for korn totalt.

Omsetningen av økologisk kraftfôr gikk ned for tredje år på rad. Alle kraftfôrprisene gikk ned i løpet av 2023, bortsett fra kraftfôr til verpehøns.

1.1 Kraftig nedgang i produksjonen

Foreløpige leveransedata for sesongen 2023–2024 (juli til juni) viser en kraftig nedgang i produksjonen av korn, erter, oljefrø og åkerbønner sammenliknet med forrige sesong. Dataene er hentet inn i andre halvdel av februar 2024, og normalt blir mellom 8 og 12 prosent av avlingen levert i perioden mars-juni. Vi anslår at den totale økologiske produksjonen blir på 10 000 tonn, 48 prosent lavere enn den rekordstore produksjonen i 2022–2023. Tørke på forsommeren og store nedbørsmengder ved innhøsting førte til svært lave avlingsnivåer. Dette rammet både økologisk og konvensjonelt korn i like stor grad, og nedgangen i økologisk produksjon gjenspeiler nedgangen i totalproduksjon.

Figur 1 viser den økologiske produksjonen fordelt på kornslag de siste ti sesongene.

Figur 1: Produksjon av økologisk korn, erter, oljefrø og åkerbønner, 2014–2015 til 2023–2024. Tonn

Kilde: Landbruksdirektoratet.

Foreløpig er det levert mindre av alle kornslag enn i 2022–2023. For femte år på rad produseres det mest havre.

Figur 2 viser produksjonen av erter, åkerbønner og oljefrø de siste fem sesongene. Fordelingen mellom åkerbønner og oljefrø er noe usikker.

Figur 2: Produksjon av erter, åkerbønner og oljefrø, 2019–2020 til 2023–2024. Tonn

Kilde: Landbruksdirektoratet

I 2022–2023 ble det produsert rekordstore mengder av både erter, oljefrø og åkerbønner. Anslått produksjon i 2023–2024 er 860 tonn, en nedgang på 58 prosent. Nedgangen ligger an til å bli størst på oljefrø.

Arealet som ble bruk til økologisk kornproduksjon økte med tre prosent til 82 290 dekar i 2023. Året før var økningen på seks prosent. Tallene er basert på søknader om produksjonstilskudd. Hvis anslaget om gjenstående leveranser er riktig, reduseres kornproduksjonen denne sesongen med om lag 45 prosent sammenlignet med 2022–2023. Det betyr at gjennomsnittlig avlingsnivå er betydelig lavere enn i forrige sesong.

Etter en liten nedgang året før økte antallet foretak med økologisk kornproduksjon fra 415 i 2022 til 428 i 2023.

Endringene i økologisk kornareal på kommunenivå varierer fra en økning på 1 100 dekar i Sandefjord til en nedgang på 830 dekar i Eidsvoll. I de fleste kommuner ligger arealet noenlunde stabilt.

Tabellene under viser de fem kommunene med hhv. størst økning og størst nedgang i økologisk kornareal det siste året.

Tabell 1: Kommunene med størst økning i økologisk kornareal fra 2022 til 2023

Kommune	Endring i dekar
Sandefjord	1 084
Ringsaker	931
Namsos	753
Østre Toten	460
Lillehammer	422

Kilde: Landbruksdirektoratet

Tabell 2: Kommunene med størst nedgang i økologisk kornareal fra 2022 til 2023

Kommune	Endring i dekar
Eidsvoll	-829
Melhus	-674
Tønsberg	-489
Nannestad	-371
Høylandet	-359

Kilde: Landbruksdirektoratet

Den økologiske kornproduksjonen foregår i all hovedsak i de fire fylkene Viken, Vestfold og Telemark, Innlandet og Trøndelag. Blant disse var det Innlandet som hadde den største økningen i areal fra året før, jf. tabellen under.

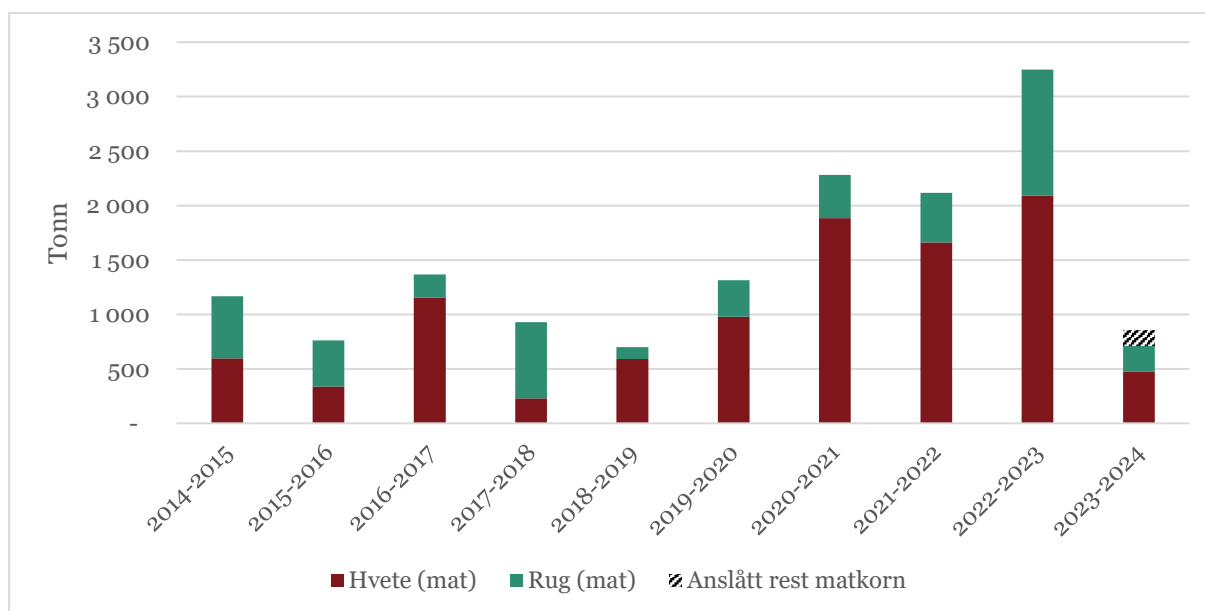
Tabell 3: Fylkesvis endring i økologisk kornareal fra 2022 til 2023

Fylke	Endring i dekar	Endring i prosent
Innlandet	1 811	16
Vestfold & Telemark	997	8
Trøndelag	653	5
Viken	-1 680	-4

Kilde: Landbruksdirektoratet

1.2 Størst reduksjon for matkorn

Produksjonen av økologisk matkorn i 2023–2024 gjenspeiler totalproduksjonen når det gjelder fordelingen mellom kornslag. Figur 3 viser utviklingen de siste 10 sesongene. Havre er utelatt fordi leveransedataene ikke er sikre når det gjelder fordelingen mellom mat- og fôrkvalitet.

Figur 3: Produksjon av økologisk mathvete og matrug, 2014-2015 til 2023-2024. Tonn

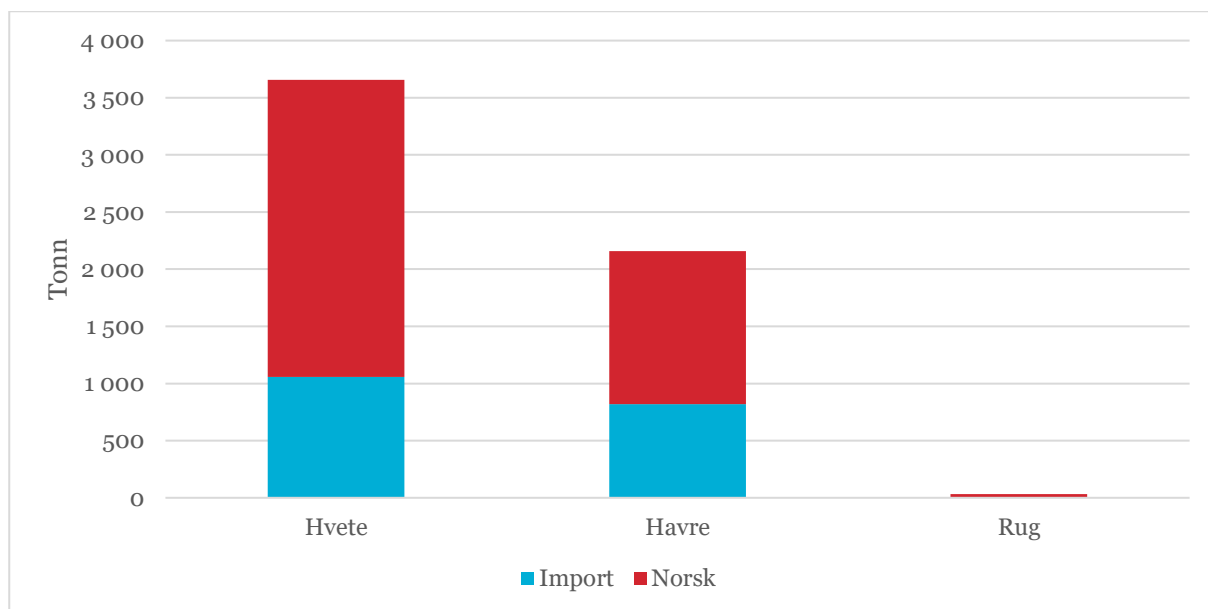
Kilde: Landbruksdirektoratet

De foreløpige tallene tyder på at produksjonen av matkorn inneværende sesong er omtrent en fjerdedel av produksjonen forrige sesong. Det er levert omtrent 700 tonn, noe som gir en matandel på 38 prosent. Til

sammenlikning var matandelen på nesten 70 prosent i 2022–2023. Kontrasten til forrige sesong er stor, men mengden matkorn var lavere både i 2018–2019 og i 2015–2016.

Den relative fordelingen mellom rug og hvete til mat er den samme som i 2022–2023, med omtrent dobbelt så mye hvete som rug. En viktig presisering her er at det meste av matrugproduksjonen går til fôr.

Figur 4 viser matmøllenes forbruk av økologisk hvete, havre og rug i 2023. Dette er altså tall for kalenderåret 2023, og ikke kornsesongen 2023–2024.

Figur 4: Matmøllenes forbruk av økologisk matkorn og fordeling norsk/import, 2023. Tonn

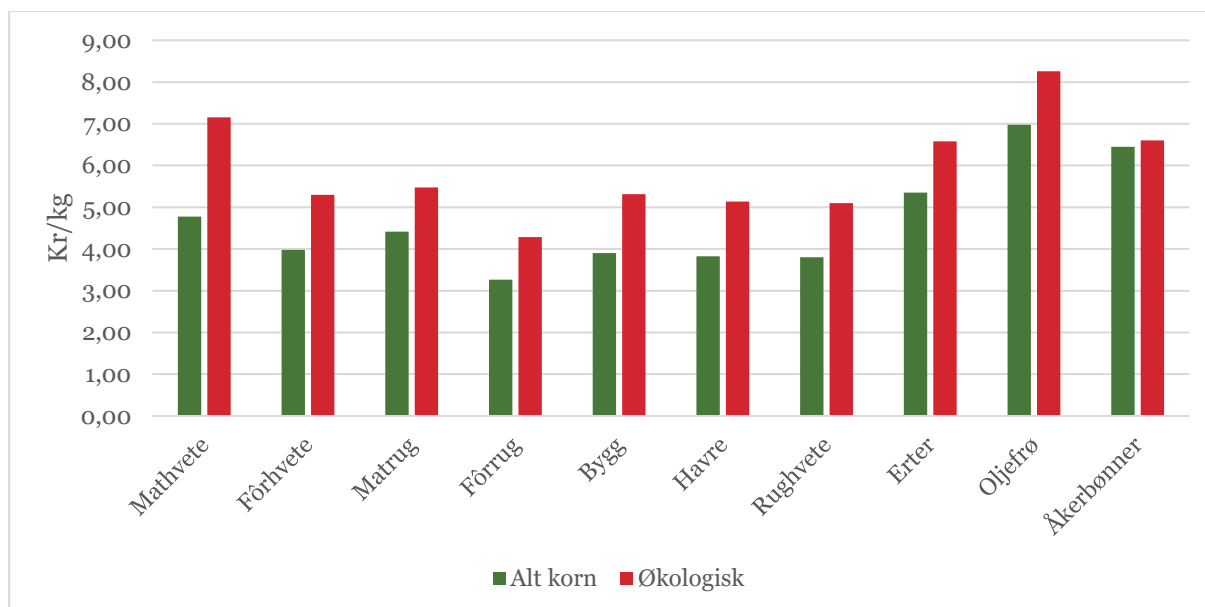
Kilde: Landbruksdirektoratet

Norskandelen for hvete er hele 71 prosent, opp fra 24 prosent i 2022. Norskandelen for havre er 62 prosent, opp fra 47 prosent i 2022 og 28 prosent i 2021. Møllene brukte om lag 170 tonn mer norsk økologisk mathavre enn i 2022, og det er rekord. Likevel gikk totalt forbruk av økologisk mathavre ned med om lag 330 tonn, på grunn av betydelig redusert import. Det høye forbruket av norsk økologisk matkorn i 2023 skyldes at kornhøsten 2022 var svært god.

1.3 Uendret prisstruktur

Figur 5 viser de gjennomsnittlige produsentprisene som er utbetalt for korn, erter og oljefrø hittil i 2023–2024. Prisene på økologisk vare er sammenstilt med prisene på det totale kvantumet, det vil si summen av økologisk og konvensjonell produksjon.

Prisstrukturen for økologisk vare er i stor grad den samme som for totalen. Differansen mellom matrug og fôrkorn er noe mindre for økologisk vare. Forklaringen er at Felleskjøpet Agri har satt økotillegget lavere for matrug enn for fôrkorn.

Figur 5: Gjennomsnittlige produsentpriser per vare hittil i 2023–2024. Kr per kg.

Kilde: Landbruksdirektoratet

Tabell 4 gir en oversikt over hvor mye høyere produsentprisen er på økologisk vare sammenlignet med det totale kvantumet. Prisforskjellen er klart størst for mathvete. Prisforskjellen er omtrent lik for fôrhvete, bygg, havre og rughvete. Forskjellen er minst for matrug, erter, oljefrø og åkerbønner. Dette skyldes delvis at andelen økologisk, som inngår i det totale kvantumet, er størst for disse varene.

Tabell 4: Prisforskjell mellom økologisk og total i 2023–2024 og endring i dette forholdet siden 2022–2023. Prosent

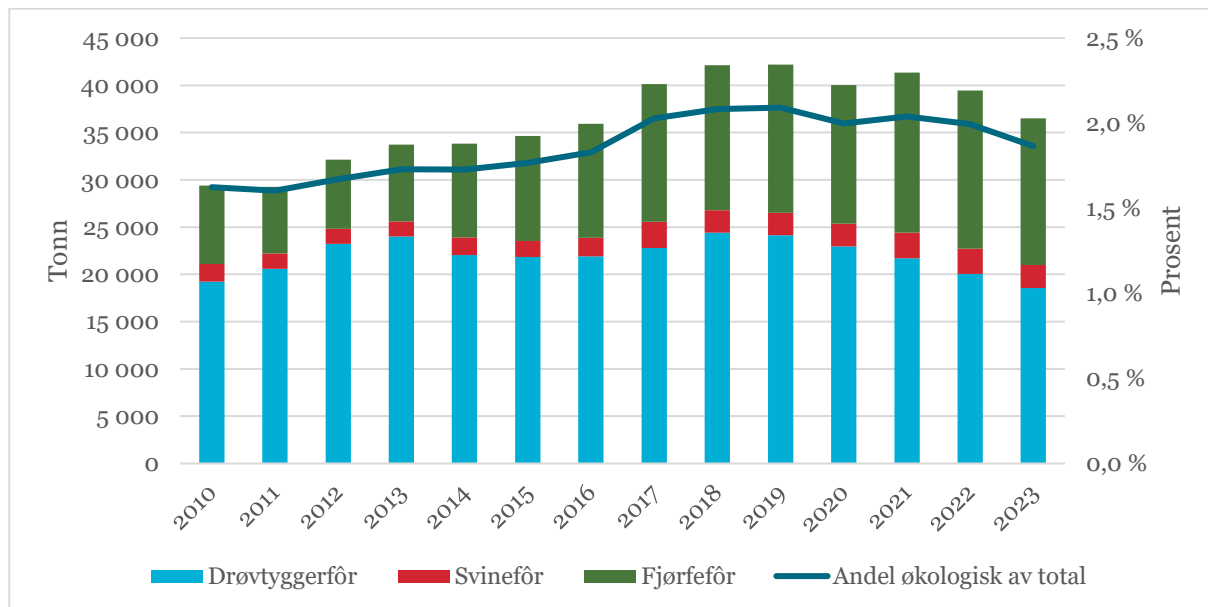
Vare	Prisforskjell økologisk/totalt	Endring i prisforhold siden 2022–2023
Mathvete	50 %	-2 %
Fôrhvete	33 %	-2 %
Matrug	24 %	1 %
Fôrrug	31 %	-3 %
Bygg	36 %	0 %
Havre	34 %	-2 %
Rughvete	34 %	-1 %
Erter	23 %	-1 %
Oljefrø	18 %	-6 %
Åkerbønner	2 %	2 %

Kilde: Landbruksdirektoratet

Det er liten endring i prisforskjellene fra forrige sesong.

1.4 Redusert omsetning av kraftfôr

Figur 6 viser omsetningen av økologisk kraftfôr over tid.

Figur 6: Omsetning av økologisk kraftfôr per fôrslag, og andel økologisk av total, 2010–2023. Tonn og prosent

Kilde: Landbruksdirektoratet

I 2023 var totalomsetningen av økologisk kraftfôr på 36 517 tonn. Dette var en nedgang på 7,2 prosent fra 2022. Økologisk kraftfôr utgjorde ca. 2 prosent av total kraftfôrromsetning i Norge, en andel som har ligget stabilt de siste seks årene.

Om lag halvparten av det økologiske kraftfôret går til drøvtyggere, men omsetningen går nedover. I 2023 var omsetningen av drøvtyggerfôr på 18 575 tonn, 7,3 prosent mindre enn året før. Omsetningen var økende helt fram til toppåret 2018, men deretter har den falt hvert år. I 2023 var den på sitt laveste siden 2009.

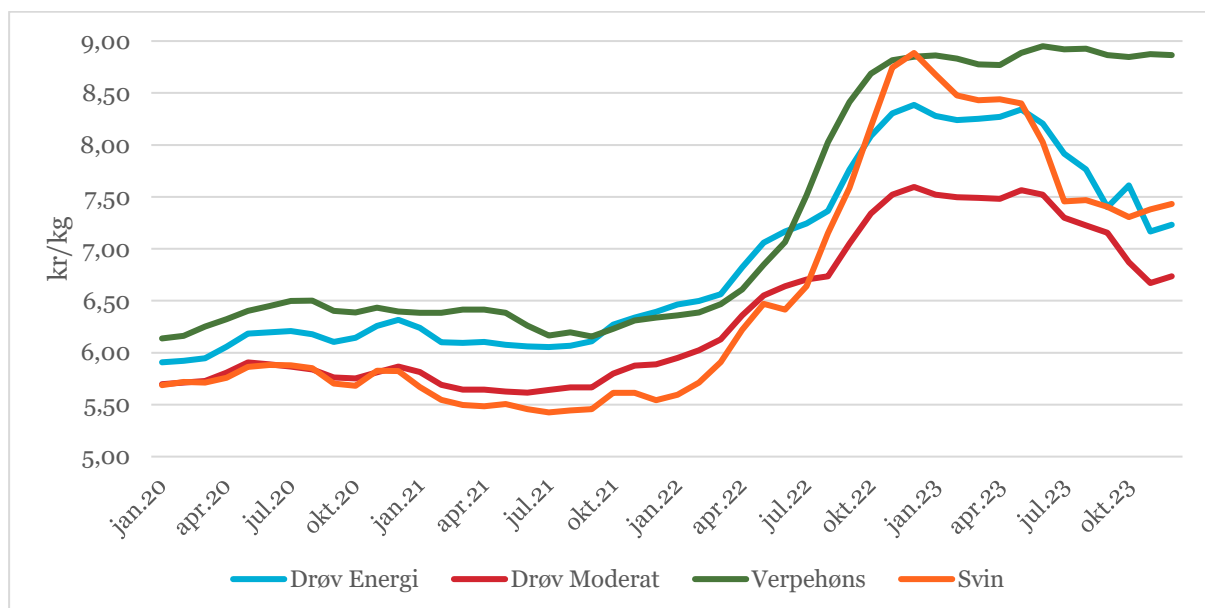
Svinefôr utgjorde 6,6 prosent av den økologiske omsetningen. I 2022 ble det solgt 2 418 tonn, en nedgang på omtrent 250 tonn fra 2021. Omsetningen har vært relativt stabil de siste syv årene.

Omsetningsveksten har over tid vært klart størst for økologisk fjorfefôr. De siste ti årene er omsetningen nesten doblet. I 2022 var den rekordhøy, på nesten 17 000 tonn. I 2023 falt omsetningen noe, til 15 524 tonn, men den utgjør fortsatt ca. 42 prosent av den økologiske kraftfôrromsetningen.

Mens det meste av kornet i konvensjonelt kraftfôr er norsk, må en større andel av økologisk råvare importeres. Nesten to tredjedeler av forbruket av økologisk fôrkorn var importert vare. Vi er også avhengige av å importere en rekke råvarer som ikke produseres i Norge, som mais, melasse og soyamel. Til sammen ga dette en importandel på litt under 70 prosent i økologisk kraftfôr i 2023. Importandelen har ligget rundt dette nivået i flere år. Til sammenligning var importandelen i konvensjonelt kraftfôr ca. 40 prosent i 2023.

1.5 Normalisering av kraftfôrpriser

Figur 7 viser utviklingen i priser på økologisk kraftfôr til ulike dyreslag de siste årene.

Figur 7: Prisutvikling for økologisk kraftfôr, januar 2020-februar 2024. Kroner per kg

Kilde: Landbruksdirektoratet

Norske kraftfôrpriser steg betydelig i 2022, og for økologisk kraftfôr var prisøkningen større enn for konvensjonelt produsert fôr.

En av hovedårsakene til prisøkningen i 2022 var internasjonale råvarepriser. Tollsatsene på alle kraftfôrråvarer som importeres til Norge var allerede satt til null i 2021, på grunn av høye priser på importvarer. I 2022 førte krigen i Ukraina til ytterligere prisøkninger, ettersom både Ukraina og Russland er viktige eksportører av råvarer som hvete, mais og oljefrø. Prisene stabiliserte seg noe på høsten, etter at kornavtalen mellom Ukraina og Russland kom i havn.

En annen årsak til prisveksten var økte priser på norsk korn. Målprisene for 2022–2023 ble hevet kraftig i jordbruksoppgjøret. Prisnedskrivningstilskuddet ble også hevet, men ikke like mye, dermed økte prisen som kornhandlerne betaler for det norske kornet fra juli 2022.

I jordbruksoppgjøret ble partene enige om å innføre prisnedskrivning på importerte karbohydratråvarer. Ekstrakostnaden ved den internasjonale prisoppgangen på korn ble dermed kompensert fra juli 2022. Prisene var likevel svært høye ved inngangen til 2023.

I løpet av 2023 har alle prisene gått ned, med unntak av kraftfôr til verpehøns. Dette skyldes at flere av råvarene som benyttes i fôr til verpehøns, ikke benyttes i fôr til svin og drøvtygger. Mange kraftfôrråvarer har gått ned i pris det siste året, men noen av råvarene som benyttes i fôr til verpehøns har hatt en annen prisutvikling. Et eksempel på dette er økologisk risprotein, som har økt i pris i løpet av 2023. Kraftfôr til svin, som hadde den største prisveksten i 2022, er redusert med mer enn én krone per kg i løpet av 2023. Hovedårsaken er lavere internasjonale råvarepriser. Prisnivået ved utgangen av 2023 lå likevel høyere enn ved inngangen til 2022.

På grunn av høyere importandel påvirkes prisene på økologisk kraftfôr i større grad av internasjonale prissvingninger og valutakursendringer enn konvensjonelt kraftfôr. Dessuten settes tollsatsene på råvarer til økologisk kraftfôr ut fra prisene på konvensjonelle råvarer, selv om disse prisene kan utvikle seg annerledes enn prisene på økologiske råvarer. Normalt svinger derfor prisene på økologisk kraftfôr mer enn prisene på konvensjonelt kraftfôr.

2 Melk og meieriprodukter

Produksjonen av økologisk melk gikk ned med 2,9 mill. liter til 41,8 mill. i 2023. Dette var en nedgang fra 2022 på 6,5 prosent.

Det ble omsatt 28 mill. liter økologisk melk i 2023, det var 1,6 mill. liter mer enn året før. Anvendelsesgraden, dvs. andelen som ble solgt videre som økologisk melk, var på 66,9 prosent, 8 prosentpoeng mer enn i 2022.

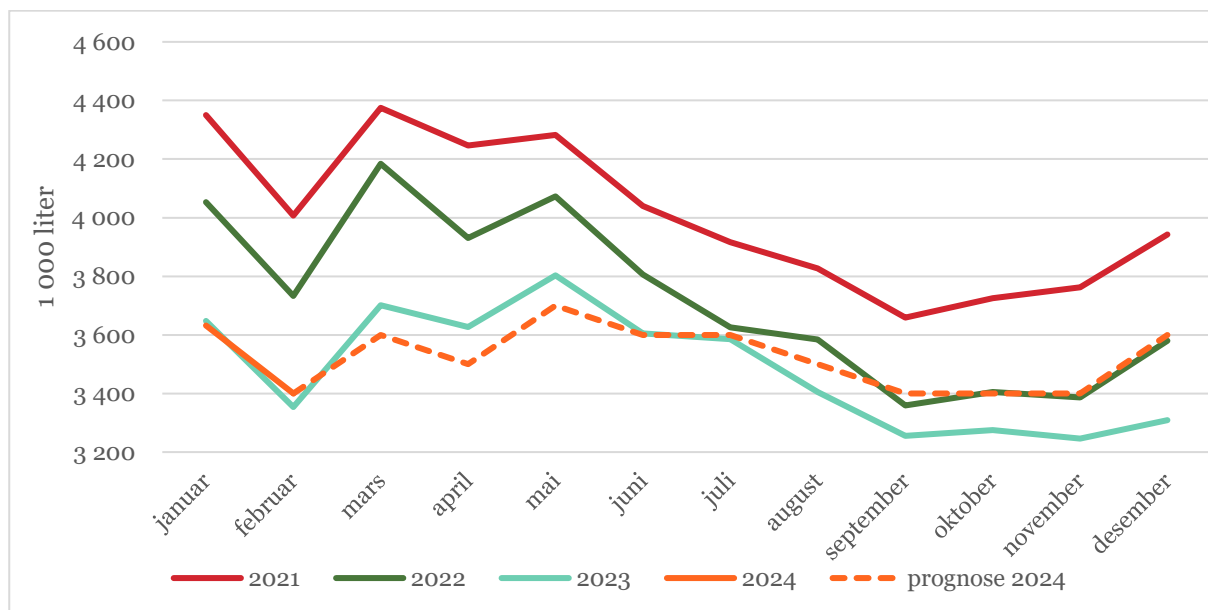
I dette kapitlet presenterer vi tall for levert og omsatt økologisk melk. Mesteparten av den økologiske melken som produseres i Norge blir levert til Norsk melkeråvare, som selger den videre til foredling i meieriindustrien.

2.1 Volumet ned 6,5 prosent

I 2023 ble det levert 41,8 mill. liter økologisk produsert melk til Norsk melkeråvare. Det var 2,9 mill. liter, eller 6,5 prosent, mindre enn i 2022. Dette var det minste volumet siden 2009, og 12,7 mill. liter mindre enn i toppåret 2013.

Totalt levert volum av både konvensjonell og økologisk kumelk gikk ned med 4,3 prosent fra 2022 til 2023. Produksjonen av økologisk melk gikk dermed litt mer ned enn samlet melkeproduksjon.

Figur 8 viser levert volum økologisk melk per måned. Figuren viser at melkevolumet i alle månedene i 2023 var mindre enn i de to foregående årene.

Figur 8: Volum levert økologisk melk per måned i 2021, 2022, 2023 og frem til og med januar 2024. 1 000 liter

Tines prognose fra februar 2024 er lagt inn for volumer fra og med februar 2024.

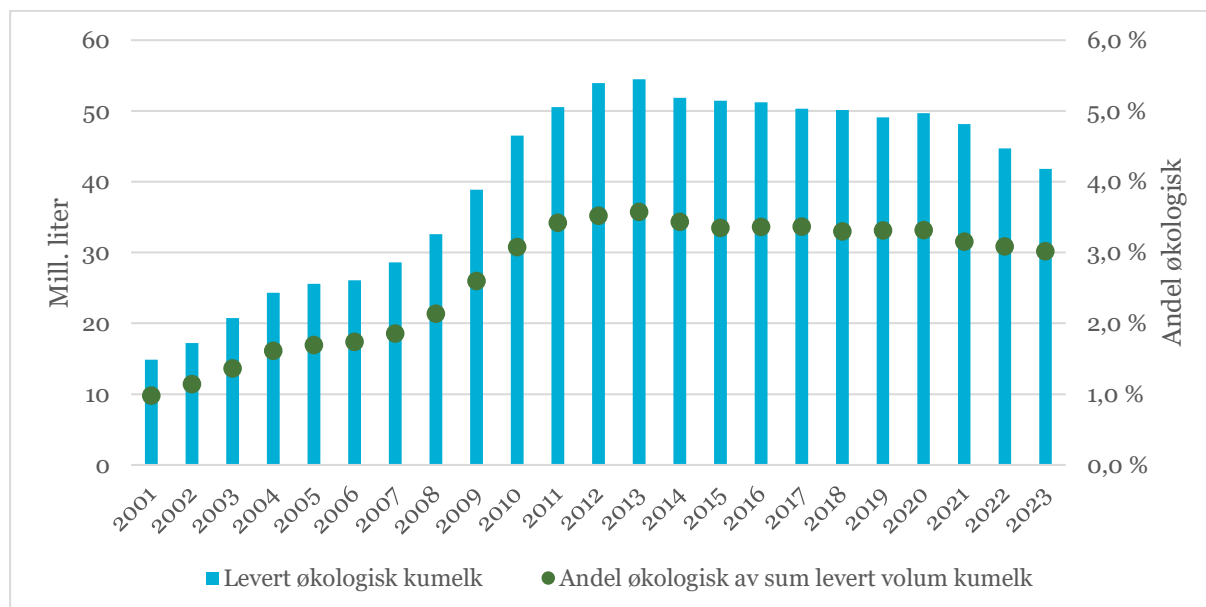
Kilde: (Norsk melkeråvare, 2024) (Norsk melkeråvare, 2024a)

I 2023 var det 243 færre økologiske melkekyr enn i 2022, tilsvarende en reduksjon på 3,3 prosent. Totalt var det 7 121 økologiske melkekyr i 2023 (Debio, 2024).

2.2 Fallende andel økologisk melk

Andelen økologisk melk av total melkeproduksjon gikk noe ned i 2023. Totalt ble det levert 1 386 mill. liter kumelk til meieri i 2023. Dette var 63 mill. liter, tilsvarende 4,3 prosent, mindre enn i 2022.

Figur 9 viser volum av levert økologisk melk og andelen av total kumelkproduksjon per år.

Figur 9: Volum levert økologisk kumelk og andel økologisk av samlet volum levert kumelk, 2001–2023. Mill. liter og prosent

Kilde: Landbruksdirektoratet og (Norsk melkeråvare, 2024)

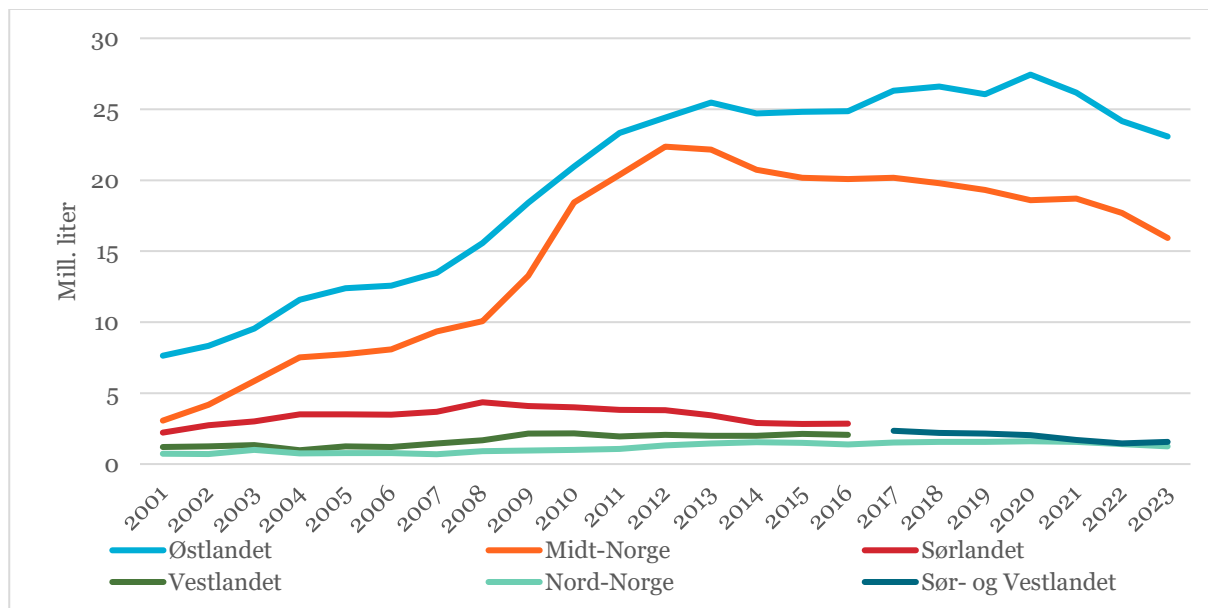
Andelen økologisk melk gikk ned med 0,1 prosentpoeng fra 2022, og utgjorde 3,0 prosent av totalt levert volum i 2023. Andelen har gått ned med 0,6 prosentpoeng fra toppåret i 2013 da den var 3,6 prosent.

2.3 Lavere volum i Midt-Norge og på Østlandet

Produksjonen av konvensjonell melk er ulikt fordelt mellom landsdelene, slik er det også for økologisk melk. Norsk melkeråvares tall viser levert volum fordelt på fire regioner som til sammen dekker hele Norge: Østlandet, Sør- og Vestlandet, Midt-Norge og Nord-Norge. Utviklingen siden 2001 er vist i figur 10.

Den største konsentrasjonen av økologisk melkeproduksjon er i Midt-Norge og på Østlandet, 93 prosent ble produsert der i 2023. Andelen gikk ned ett prosentpoeng fra 2022. Produksjonen på Østlandet ble redusert med 4,5 prosent, i Midt-Norge med 10 prosent.

På Sør- og Vestlandet økte produksjonen med 97 tusen liter, tilsvarende 6,7 prosent, til 1,6 mill. liter. I Nord-Norge gikk den økologiske melkeproduksjonen ned med 155 tusen liter, eller 11,1 prosent.

Figur 10: Volum levert økologisk kumelk per landsdel, 2001–2023. Fra 2017 er Sørlandet og Vestlandet slått sammen. Mill. liter

Kilde: (Norsk melkeråvare, 2024)

Tabell 5: Levert kumelk og levert økologisk kumelk til Tine, samt andel økologisk i 2023. Mill. liter og prosent. Tabell 5 viser totalt og økologisk levert volum av kumelk, samt andel økologisk, per region i 2023. Østlandet har høyest andel økologisk melk. Andelen var på 6,8 prosent i 2022 og økte til 6,9 prosent i 2023. I Midt-Norge gikk andelen ned fra 4 prosent i 2022 til 3,7 prosent i 2023. I Nord-Norge og på Sør- og Vestlandet var andelen vesentlig lavere enn gjennomsnittet for Norge.

Tallene for levert melk i tabellen omfatter kun leveranser til Norsk melkeråvare, dvs. 93,2 prosent av totalt levert kumelkvolum. Levert volum til Q-meieriene, som bare tar imot konvensjonell melk, er ikke med i denne sammenhengen.

Norsk melkeråvare er den eneste meieriaktøren som samler inn økologisk melk, dermed omfatter tallene her all økologisk melk som er levert til meieri. Økologisk melk som foredles lokalt inngår ikke i tallene.

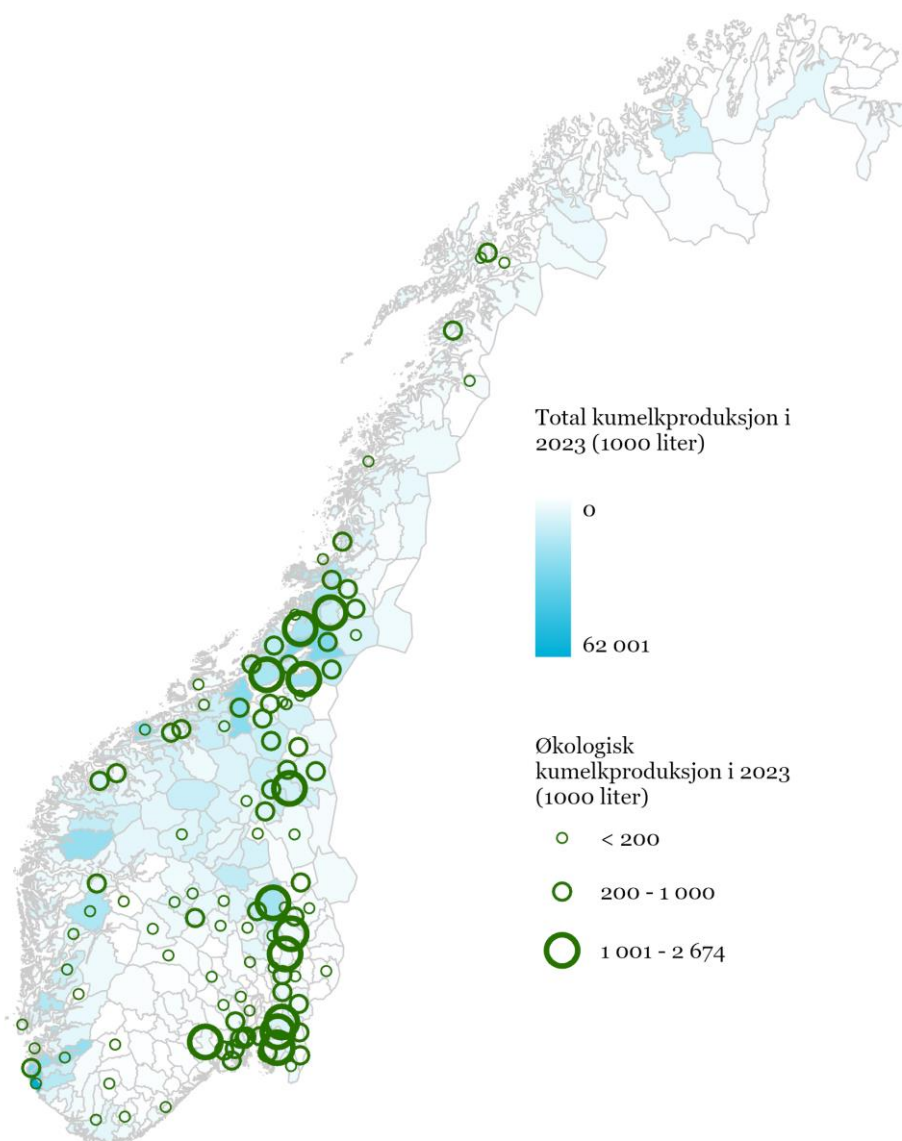
Når man regner med melk levert til Q-meieriene, 94,1 mill. liter, er andelen økologisk produsert melk i Norge 3 prosent, jf. kapittel 2.3.

Tabell 5: Levert kumelk og levert økologisk kumelk til Tine, samt andel økologisk i 2023. Mill. liter og prosent.

Region	All kumelk levert Tine ¹	Økologisk kumelk	Andel økologisk i 2023
Østlandet	334,6	23,1	6,9 %
Sør- og Vestlandet	383,2	1,6	0,4 %
Midt-Norge	431,7	15,9	3,7 %
Nord-Norge	142,2	1,3	0,9 %
Levert til Tine totalt	1 291,7	41,8	3,2 %

Kilde: (Norsk melkeråvare, 2024)

Tine står for 93,2 prosent av all kumelk levert til meieri nasjonalt.

Figur 11: Total melkeproduksjon og økologisk melkeproduksjon per kommune i Norge, 2023

Kilde: Landbruksdirektoratet

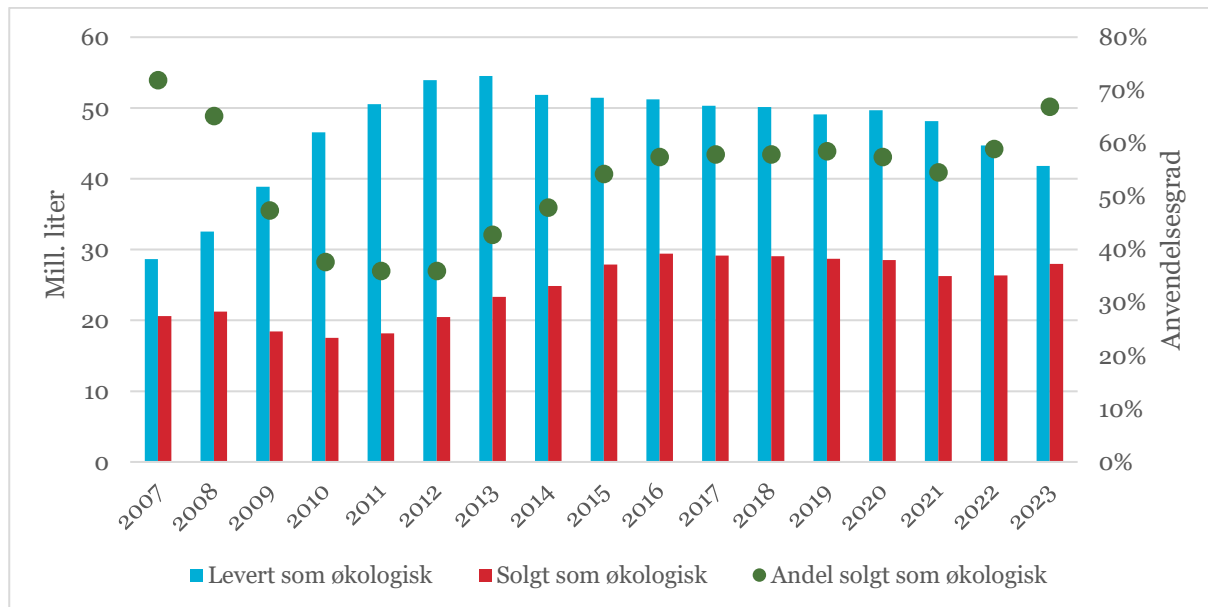
Kartet viser at størsteparten av den økologiske produksjonen av melk skjer på Østlandet og i Trøndelag. På Jæren, som har høy konsentrasjon av konvensjonell melkeproduksjon, er ikke økologisk melkeproduksjon like utbredt.

2.4 Redusert produksjon og økt anvendelse

Økologisk produsert melk som er solgt videre som råvare til foredling av økologiske produkter, kalles i denne sammenhengen for anvendt volum. Det anvendte volumet har gått svakt nedover i perioden 2016 til 2021. Fra 2022 til 2023 gikk det anvendte volumet opp fra 26,35 mill. liter til 27,97 mill. liter. Det tilsvarte

en økning på 6,1 prosent. Anvendelsesgraden for økologisk melk var 58,9 prosent i 2022 og gikk opp til 66,9 prosent i 2023. Økningen skyldes først og fremst redusert levert volum av økologisk melk.

Figur 12 viser utviklingen i produksjon og anvendelse av økologisk melk. Tallene var relativt stabile fra 2015 til 2020, både når det gjelder produksjon og anvendelse. Etter 2020 har produksjonen sunket, men anvendelsen var omtrent på samme nivå i 2023 som i 2020.

Figur 12: Levert volum økologisk kumelk, omsatt volum økologisk melk fra Tine Råvare og andel av den leverte økologiske melken solgt videre som økologisk råvare, 2007-2023. Mill. liter og prosent

Kilde: (Norsk melkeråvare, 2024) (Norsk melkeråvare, 2024b)

Det er Tine og Rørøsmelkeriet som foredler mest økologisk melk her i landet.

Rørøsmelkeriet har hatt økt foredling over flere år, med unntak av en liten nedgang i 2022. I 2023 økte volumet igjen, med 1,8 mill. liter. Rørøsmelkeriet stod for en fjerdedel av det omsatte volumet økologisk melk i 2015, i 2023 stod de for 63 prosent.

Tine foredlet 9,9 mill. liter i 2023, det var 0,6 mill. liter mindre enn året før. I tillegg omsatte Norsk melkeråvare nær 170 tusen liter til småskalaaktører.

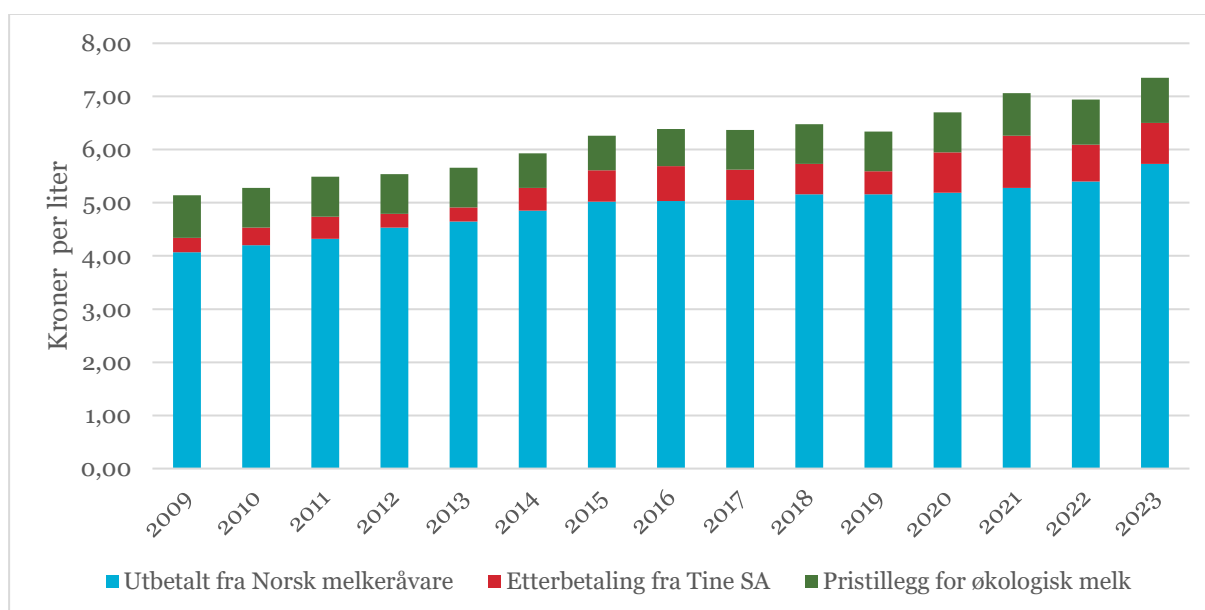
Økologisk melk som ble produsert og videreforedlet lokalt på gården, og ikke omsatt via Norsk melkeråvare, er ikke inkludert i volumet som omtales i denne rapporten. Småskalaforedlere som har kjøpt økologisk melk som råvare fra Norsk melkeråvare, er derimot inkludert i tallene og fremkommer som foredlet av Tine i denne sammenhengen.

2.5 Prisen til bonde opp 41 øre

I 2023 betalte Tine i gjennomsnitt kr 7,35 per liter til sine produsenter av økologisk melk. Det var 41 øre mer per liter enn i 2022. Siden 2009 har prisen økt med kr 2,21 per liter.

Prisen vi har beregnet er basert på gjennomsnittlig utbetalt beløp fra Norsk melkeråvare og etterbetalingen fra Tine SA til deres produsenter av konvensjonell melk. I tillegg kommer pristillegget for økologisk melk. Geografisk plassering og kvalitetstillegg gjør at prisen som blir utbetalt til hver enkelt bonde, kan avvike fra denne beregnede prisen.

Figur 13 viser utviklingen i beregnet melkepris til produsent av økologisk melk.

Figur 13: Anslag for pris til produsenter av økologisk melk, 2009-2023. Kroner per liter

Kilde: (Tine SA, 2024) (Norsk melkeråvare, 2024c)

Fra 1. januar 2023 var omsetningsavgiften 7 øre per liter, den er uendret i 2024. Den utgjør dermed ingen endring i kostnadsnivå for produsentene i 2024 sammenlignet med 2023.

Tine reduserte økotillegget til produsent med 10 øre per liter fra 1. januar 2024. Samtidig ble det innført et grunntilskudd på 40 øre per liter økologisk melk. Netto effekt for bonden er da 30 øre per liter. Norsk melkeråvare reduserte samtidig økotillegget på salg av økologisk melkeråvare til foredlingsleddet fra 1,40 kr per liter til 1,25 kr per liter.

3 Kjøtt

Det ble produsert vel 3 100 tonn økologisk kjøtt fra storfe, svin, fjørfe og småfe i 2023. Dette er 6 prosent mindre enn året før. Produksjonen gikk ned for første gang siden 2019.

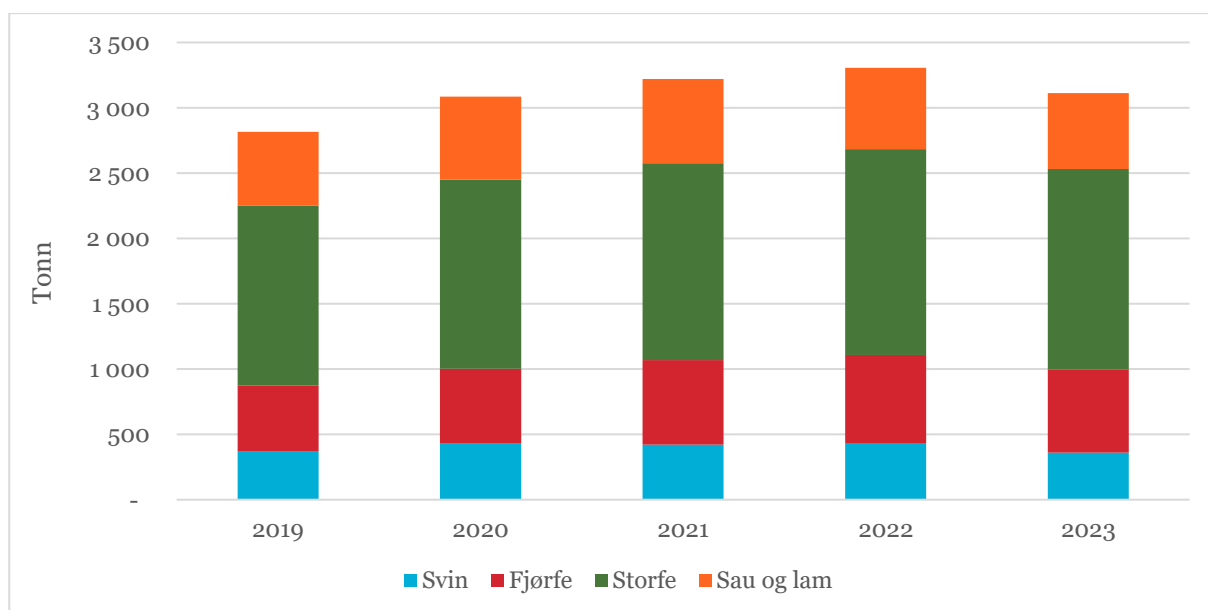
Av den innrapporterte kjøttproduksjonen fra firbeinte, ble til sammen 44 prosent anvendt som økologisk, det vil si videresolgt som økologisk vare eller sendt i retur til produsent. Dette var 8 prosentpoeng mer enn i 2022.

Av den økologiske svinekjøttproduksjonen ble 72 prosent anvendt som økologisk. 47 prosent av det økologiske storfekjøttet og 34 prosent av småfekjøttet ble anvendt som økologisk.

Produksjonen av økologisk fjørfe økte sammenhengende fra 2015 til og med 2022, men gikk ned med 6 prosent i 2023. Nedgangen skyldes noe svak etterspørsel. Alt fjørfekjøttet ble anvendt som økologisk vare. Økologisk andel av total fjørfeproduksjon har i flere år ligget på ca. 0,5 prosent.

I kapittel 3.1 omtaler vi produksjon av kjøtt fra firbeinte dyr, det vil si storfe, svin, sau og lam og fjørfe. I kapittel 3.2 presenterer vi opplysninger om omsetning av økologisk kjøtt fra storfe, småfe, svin og fjørfe, innhentet fra et utvalg aktører i slakteri- og foredlingsleddet. På bakgrunn av dette materialet, har Landbruksdirektoratet vurdert hvor stor andel av det økologiske kjøttet som går til produkter merket som økologiske og hvor mye som går til konvensjonell varestrøm.

Figur 14 viser Landbruksdirektoratets tall for økologisk produksjon fordelt på de fire største kjøttslagene fra 2019 til 2023. Mellom 2019 og 2022 økte den økologiske kjøttproduksjonen årlig, før den falt med 6 prosent i 2023. Produksjonen av økologisk fjørfe har hatt den største veksten, med en økning i slaktemengde på 26 prosent siden 2019.

Figur 14: Økologisk kjøttproduksjon av storfe, svin, sau og lam og fjørfe, 2019-2023. Tonn

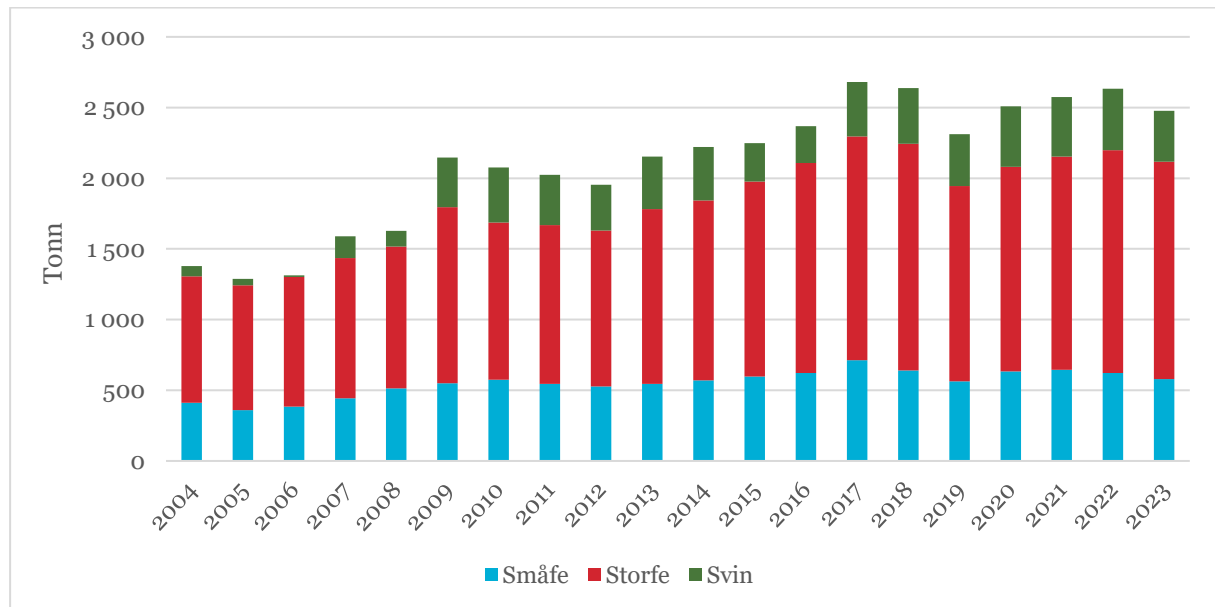
Kilde: Landbruksdirektoratet

Statistikken som omhandler produksjon av økologisk slakt av storfe, småfe, svin og fjørfe er basert på tall fra Landbruksdirektoratet. Tallgrunnlaget for de firbeinte dyrene før 2019, samt fylkesfordelte tall, kommer fra Animalia og omfatter alle slakterier som er koblet opp mot et elektronisk innrapporteringssystem. Noen mindre aktører er ikke tatt med, men materialet er likevel representativt for norsk produksjon.

3.1 Lavere produksjon av økologisk kjøtt

I 2023 ble det produsert nær 2 480 tonn økologisk kjøtt fra firbeinte dyr, det var 6 prosent mindre enn året før. Produksjonen gikk ned for alle kjøttslagene, aller mest for økologisk svinekjøtt, med en reduksjon på 17 prosent fra året før.

Figur 15 viser utviklingen over tid i produksjon av økologisk kjøtt fra firbeinte dyr.

Figur 15: Norsk produksjon av økologisk kjøtt fra storfe, lam/sau og svin, 2004–2023. Tonn

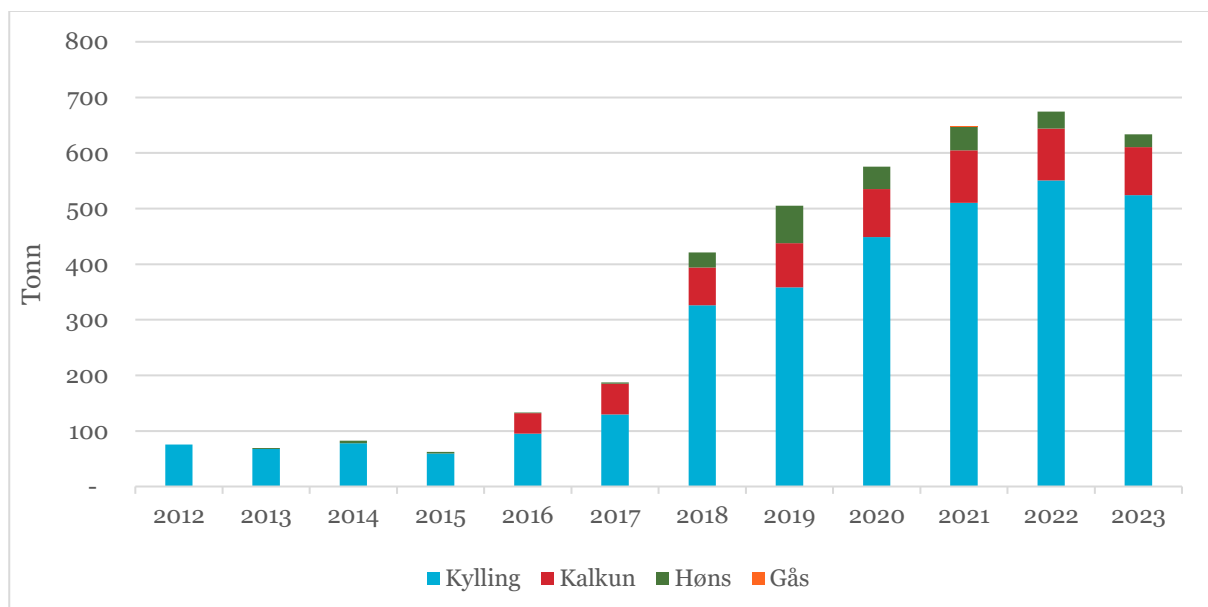
Kilde: Animalia og Landbruksdirektoratet

Produksjonen av økologisk kjøtt fra firbeinte dyr har økt jevnt etter en kraftig nedgang i 2019. På grunn av tørke ble det slaktet flere dyr enn normalt i 2018, noe som ga en lavere bestand av spesielt drøvtyggere ved starten av 2019. Dette ga en betydelig nedgang i slakt av økologisk kjøtt.

I 2023 var det igjen en vanskelig vekstsesong på grunn av tørke og flom, noe som bidro til dårligere førtilgang og mer slakt enn forventet. Når slaktemengdene likevel gikk noe ned, skyldes det trolig at flere kyr og sauer ble slaktet året før, som førte til lavere bestander av voksne dyr, kalver og lam i 2023. I tillegg gikk gjennomsnittlig slaktevekt på storfe og svin ned i 2023. Dette kan skyldes at det var dårligere førtilgang, som førte til at flere av dyrene ble slaktet på et tidligere tidspunkt. 2023 var også et år med overskudd av storfe og svin, noe som blant annet førte til at markedsregulator Nortura satte ned prisene og oppfordret produsenter til å levere dyr med lavere slaktevekter.

Veksten det siste tiåret har vært størst for økologisk storfekjøtt, med en økning i slaktemengde på 24 prosent. I den samme perioden har produksjonen av økologisk svinekjøtt gått ned med 3 prosent, mens det har blitt produsert 6 prosent mer økologisk småfeskjøtt.

Produksjonen av økologisk fjørfe økte sammenhengende fra 2015 til og med 2022, men gikk ned med 6 prosent i 2023, som vist i figur 16. Totalt var økologisk fjørfeproduksjon på 634 tonn. Slaktekylling utgjorde hoveddelen av den økologiske fjørfeproduksjonen, og var på 534 tonn, en tilbakegang på 5 prosent fra 2022.

Figur 16: Slakteproduksjon av økologisk fjørfe fordelt på fjørfeslag 2012–2023. Tonn

Kilde: Landbruksdirektoratet

3.1.1 Økologisk andel

Produksjonen av økologisk storfekjøtt økte hvert år etter den store nedgangen i 2019, men falt igjen i 2023. Det ble til sammen produsert vel 1 540 tonn økologisk storfekjøtt i 2023, 2 prosent mindre enn året før.

Produksjonen av økologisk storfekjøtt utgjorde 1,7 prosent av den totale storfeproduksjonen i 2023. Andelen har ligget på samme nivå i flere år.

Både den konvensjonelle og den økologiske produksjonen av svinekjøtt gikk ned i 2023. Den økologiske produksjonen endte på 360 tonn i 2023, og utgjorde med det kun 0,3 prosent av den totale produksjonen som var på nesten 132 000 tonn.

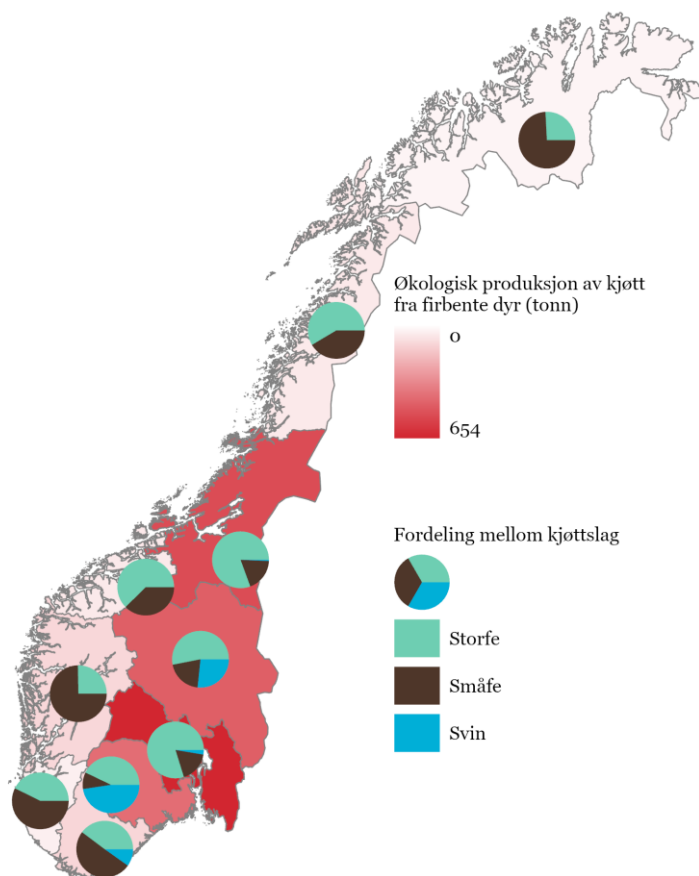
I likhet med den konvensjonelle produksjonen av sau- og lammekjøtt, gikk også den økologiske produksjonen ned i 2023. Totalproduksjonen av småfekjøtt gikk ned med 4,7 prosent, mens den økologiske produksjonen ble 7 prosent lavere. Dette førte til at andelen økologisk småfekjøtt gikk marginalt ned til 2,6 prosent. Andelen har ligget relativt stabilt mellom 2,3 og 2,7 prosent de siste ti årene. Toppåret for økologisk sau- og lammekjøttproduksjon var i 2017, med en produksjon på mer enn 712 tonn. Dette var likevel et år hvor totalproduksjonen også var høy, derfor var andelen økologisk slakt omtrent på samme nivå som i 2023.

Den konvensjonelle og økologiske produksjonen av fjørfe kjøtt har ikke utviklet seg likt de siste par årene. Den konvensjonelle produksjonen gikk ned med 0,8 prosent i 2022, mens den økologiske fortsatte å øke med 4 prosent. I 2023 økte igjen konvensjonell produksjon med 2,1 prosent, mens økologisk gikk ned med hele 6 prosent. Den økologiske fjørfe produksjonen er liten sett opp mot den totale fjørfe produksjonen, og andelen økologisk har over flere år ligget på rundt 0,5 prosent. I 2023 var andelen økologisk av total fjørfe produksjon på 0,5 prosent. For slaktekylling var den økologiske andelen på nær 0,5 prosent og for kalkun 1 prosent.

3.1.2 Fylkesvis fordeling

Viken sto for 27 prosent av produksjonen av økologisk kjøtt fra firbeinte i 2023, og er det fylket som totalt sett produserer mest økologisk kjøtt. Videre kommer Trøndelag, Innlandet og Vestfold og Telemark som de største produsentfylkene. I 2023 kom 84 prosent av produksjonen fra ett av disse fire fylkene. I figur 17 illustreres den totale produksjonen av økologisk kjøtt i Norge, fordelt på de ulike kjøttslagene.

I 2023 gikk produksjonen av økologisk kjøtt fra firbeinte ned i alle fylker bortsett fra i Viken og Rogaland. I Viken økte den økologiske produksjonen med 7,5 tonn, samtidig som totalproduksjonen gikk ned med omtrent 300 tonn. Vestfold og Telemark sin andel økologisk produksjon gikk ned, men var fortsatt høyest med 2,9 prosent.

Figur 17: Fylkesvis fordeling av økologisk produksjon fra firbeinte dyr, samt fordeling mellom de ulike kjøttslag per fylke, 2023

Kilde: Animalia

I storfekjøttproduksjonen har utviklingen vært mest positiv i Viken og Vestfold og Telemark. Økningen i økologisk produksjon utgjorde omtrent 10 tonn i begge fylker. Samtidig økte den totale produksjonen av storfe i Viken med 320 tonn, noe som førte til en marginal nedgang i andelen økologisk.

I Trøndelag var det en nedgang på over 9 prosent i den økologiske produksjonen sammenlignet med året før, men Trøndelag sto fortsatt for 28 prosent av all økologisk storfeproduksjon. Kun Viken hadde høyere produksjon.

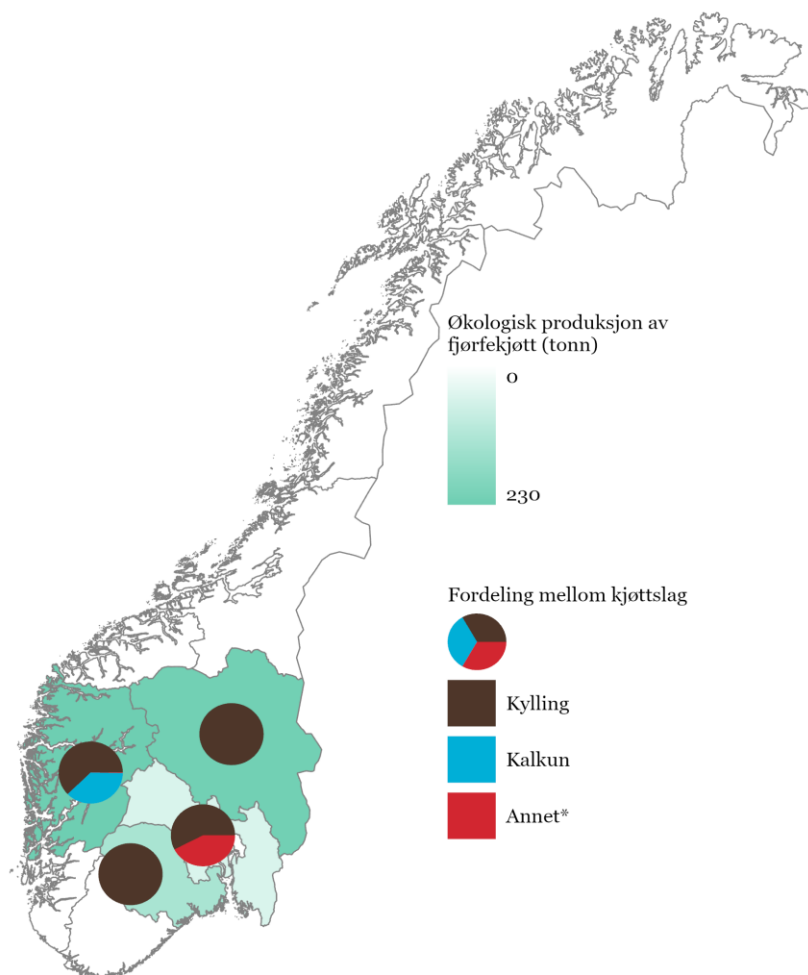
Innlandet produserer mest storfekjøtt totalt sett, men den økologiske andelen utgjorde kun 1,2 prosent i 2023, en nedgang på 0,2 prosentpoeng i forhold til året før.

Den økologiske produksjonen av svinekjøtt økte ikke i noen av landets fylker i 2023.

Produksjonen i Vestfold og Telemark gikk ned med 8 prosent i 2022, og fortsatte med en ytterligere nedgang på 12 prosent i 2023. Produksjonen har med det gått ned med over 43 tonn siden 2021. Likevel ble over 50 prosent av alt økologisk svinekjøtt i Norge produsert nettopp her. Det ble ikke produsert økologisk svinekjøtt andre steder enn på Sør- og Østlandet i 2023, med unntak av noen små tilførsler i Trøndelag.

Produksjonen av økologisk kjøtt fra sau og lam er i større grad spredd ut over landet. Trøndelag forble fylket med høyest produksjon i 2023, til tross for en markant nedgang på hele 26 prosent, eller 25 tonn. Med denne nedgangen er produksjonen nesten på nivå med Innlandet.

Småfe er den produksjonen hvor økologisk andel er høyest, med 2,5 prosent i 2023. Det varierer likevel en del mellom de ulike fylkene. I Innlandet er totalproduksjonen nesten dobbelt så stor som i Trøndelag. Dette gir en økologisk andel på 2,3 prosent i Innlandet, mens den i Trøndelag er på 4,5 prosent. I Agder, Viken og Vestfold og Telemark er økologisk andel mellom 6 og 7,6 prosent av total produksjon. Rogaland har derimot kun en andel på 0,5 prosent, noe som skyldes at den konvensjonelle produksjonen er veldig høy. Rogaland produserte 23 prosent av alt småfe i 2023, men stod kun for 4 prosent av den økologiske produksjonen i landet.

Produksjonen av økologisk slaktekylling er konsentrert til fire fylker; Innlandet, Telemark, Vestland og Østfold. Konvensjonell slaktekylling-produksjon er fordelt over flere fylker, med størst produksjon i Rogaland, Trøndelag, Østfold og Innlandet.

Økologisk kalkun produseres kun i Vestland. Annen økologisk fjørfe-produksjon (gås og høns) produseres i mindre mengder i Østfold, Akershus og Vestland.

Figur 18: Fylkesvis fordeling for økologisk produksjon av fjørfe, samt fordeling mellom de ulike variantene av fjørfe per fylke, 2023

* Gås og and

Kilde: Landbruksdirektoratet

3.1.3 Tillegg for økologisk slakt

For økologisk storfe utbetales det et pristillegg fra slakteriene på mellom kr 2 og 6,5 per kg. Nortura betaler det høyeste tillegg på kr 6,5 per kg i kvalitetstillegg, under forutsetning av visse kvalitetskrav. Frem til 2023 betalte Nortura et fast innmeldingstillegg på 50 øre per kg, men dette ble fjernet som følge av lav etterspørsel og høy kompleksitet i driften av de ulike varelinjene. (Nortura, 2024). Hos Fatland betales det 50 ør per kg, men dette økes til kr 2 per kg dersom det leveres mer enn 4 dyr samtidig (Fatland, 2024). Fra andre slakterier ser vi at tillegget ligger omtrent på kr 3 per kg.

For økologisk småfe utbetaler Nortura et pristillegg på kr 1,00 og kr 3,00 for henholdsvis ungsau/sau og stjernelam. I tillegg kommer et økologisk kvalitetstilskudd på kr 50,00 per lam i klasse O+ og bedre (Nortura, 2024). Fatland har et økologisk pristillegg for økologisk lam på kr 0,50 per kg, og øker med kr 1,50 per kg ved levering av 10 lam eller mer (Fatland, 2024).

Slakterier som Landbruksdirektoratet har snakket med, informerer om at de ikke betaler pristillegg for økologiske griser.

3.2 Salget av økologisk kjøtt gikk marginalt opp

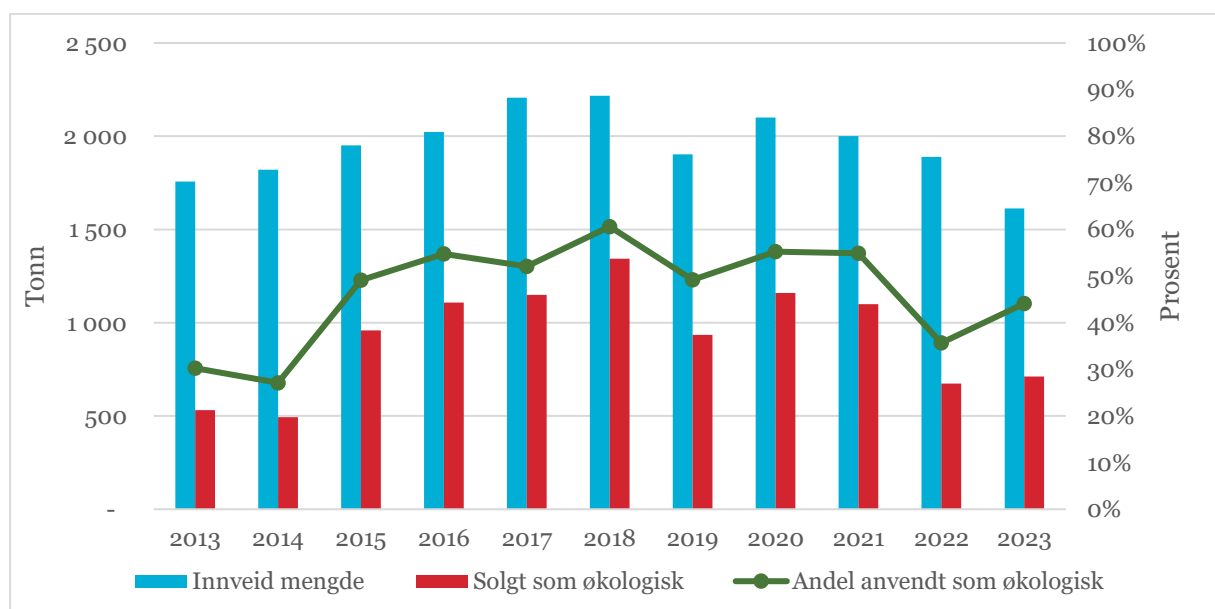
Landbruksdirektoratet har fått innrapportert slakt og engrossalg av økologisk kjøtt fra et utvalg av de største slakteriene i Norge. Disse slakteriene står for i overkant av 70 prosent av all økologisk produksjon. Markedsandelen til de største slakteriene har vært nedadgående i flere år. Dette indikerer at økologisk kjøttproduksjon dreies fra de største mot mindre aktører.

Som følge at vi ikke har fått innrapportert tall fra alle markedsaktørene, vil det reelle salget være høyere enn det vi oppgir. Tallgrunnlaget gir likevel et godt bilde på utviklingen, da tidsseriene forblir sammenlignbare over tid.

For å beregne hvor mye av kjøttet som har blitt solgt som økologiske varer, samles det inn omsetningstall for videresalg og kjøtt som returneres til produsentene. I noen tilfeller selges eller returneres kjøttet ferdig oppdelt eller foredlet. For å kunne sammenligne salgsmengde med slaktemengde blir salget av oppdelte kjøttvarer korrigert for vekten av manglende bein og avskjær.

I bearbeidingen av datagrunnlaget er det ikke tatt høyde for endringer i lagerbeholdning. Det vil si at dersom det skjer store lagerendringer mellom år, kan det skape et bilde av at salget har vært kunstig høyt eller lavt, sammenlignet med produksjonen. For eksempel vil en stor nedgang i lageret vises i salget av økologisk vare, noe som igjen bidrar til en høyere anvendelsesgrad det aktuelle året.

I figur 19 vises utviklingen av innrapportert slakt og salg, med en beregnet anvendelsesgrad for økologisk kjøtt av storfe, småfe og svin de siste 10 årene.

Figur 19: Innveide og anvendte mengder økologisk storfe, småfe og svin, samt andel vare solgt som økologisk fra utvalgte markedsaktører i perioden 2013-2023. Tonn og prosent.

Kilde: Landbruksdirektoratet

Det var i flere år en jevn økning i innrapportert innveid mengde økologisk kjøtt, til den nådde en foreløpig topp i 2018 med mer enn 2 200 tonn. Dette kan skyldes at det var tørke i 2018, og at ble slaktet mer dette året på grunn av mangel på riktig fôr. Høyere slakt etter tørkesommeren kan også forklare den påfølgende nedgangen i 2019.

Som figur 19 viser, gikk mengdene opp igjen i 2020 hos de aktuelle slakteriene, men har siden da falt kontinuerlig. I 2022 og 2023 gikk det totale salget ned for alle de store kjøttslagene. Salgsnedgangen skyldes blant annet normalisering i etterspørselen, som var særlig høy under pandemien. Den videre nedgangen i 2023 antas i tillegg å ha sammenheng med den sterke prisveksten generelt i samfunnet. Salget av økologisk kjøtt gikk marginalt opp i 2023, men er fortsatt på et lavt nivå. Hvis man ser bort fra 2022, har det ikke blitt solgt mindre siden 2014.

Nedgangen i produksjonen underbygges av statistikk fra søknader om produksjonstilskudd. Mens antallet foretak som søkte tilskudd til økologisk produksjon av gris, sau og storfe økte med 9 foretak, gikk antallet dyr det ble søkt for ned. Det var kun økologiske ammekyr som økte i antall sammenlignet med 2022.

Anvendelsesgraden viser hvor mye av det økologiske kjøttet som faktisk ble solgt som økologisk vare. Denne gikk spesielt mye ned i 2022, som følge av nedgangen i salget. I 2023 gikk den opp, men dette skyldes først og fremst at det ble slaktet mindre økologisk kjøtt. Etter at kun 36 prosent av det økologiske slaktet ble solgt som økologisk vare i 2022, gikk anvendelsesgraden opp til 44 prosent i 2023.

Det kan være flere årsaker til at økologisk kjøtt blir solgt som konvensjonelt kjøtt. For eksempel kan det være skjevhet i etterspørselen etter ulike stykningsdeler, manglende betalingsvilje eller logistikkutfordringer. Informasjon fra slakteriene viser at opplevelsen av markedssituasjonen varierer. Enkelte opplever at markedet er stabilt, og at det er tilstrekkelig etterspørsel etter økologisk slakt. Andre påpeker at det blir stadig vanskeligere å hente ut pristillegget for økologisk vare i markedet.

En del av den innveide slaktemengden blir levert i retur til produsenter. Dette kjøttet kan gå inn i privat konsum, lokal foredling for videresalg ved gårdsutsalg, Bondens marked eller lignende. Av økologiske slaktemengder gikk elleve prosent som retur til produsenter i 2023, det samme som året før. Det er imidlertid stor variasjon mellom kjøttslagene:

Andel av økologisk produksjon som retur til produsent:

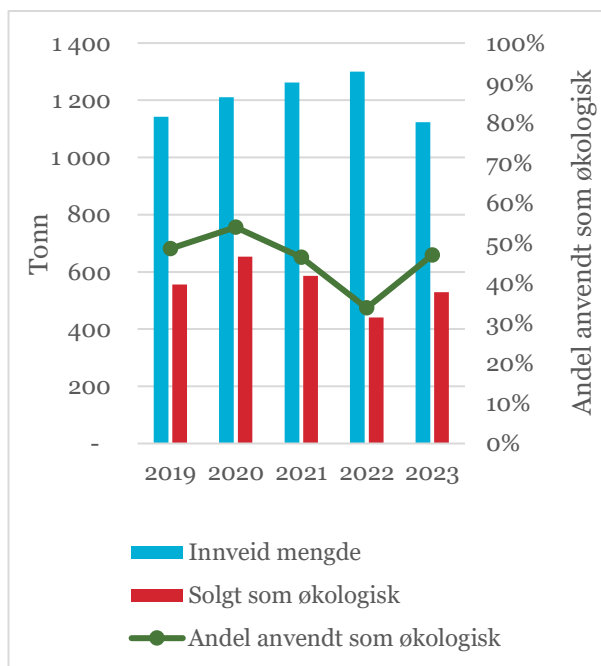
- Voksne storfe: 9 prosent
- Kalv: 46 prosent
- Gris: 42 prosent
- Sau/lam: 10 prosent

Aktørenes innrapporteringer viser en innveid mengde av **økologisk storfekjøtt** i 2023 på 1 124 tonn, hvorav 47 prosent ble anvendt som økologisk. Dette er høyere enn i 2022, men om lag på nivå med 2021.

Omsetningen av økologisk storfekjøtt gikk opp med 20 prosent fra året før. Utviklingen i økologisk salg må ses i sammenheng med den kraftige nedgangen i 2022, men skiller seg likevel mye i forhold til totalsalget. Det totale norske engrossalget av storfekjøtt gikk ned med 5,9 prosent i 2023 (Nortura Totalmarked, 2024).

De aktuelle slakteriene returnerte 108 tonn økologisk storfekjøtt til produsentene sine i 2023, 28 prosent mer enn i 2022. Omsetningen av økologisk storfekjøtt til grossister, dagligvare, storkjøkken og andre salgskanaler, endte på 421 tonn, 18 prosent mer enn året før. Omsetningen har dermed økt i begge salgskanaler, men veksten i prosent har vært sterkest for retur til produsent.

I 2023 ble det innveid 44 tonn **økologisk svinekjøtt**, hvorav 72 prosent ble anvendt som økologisk.

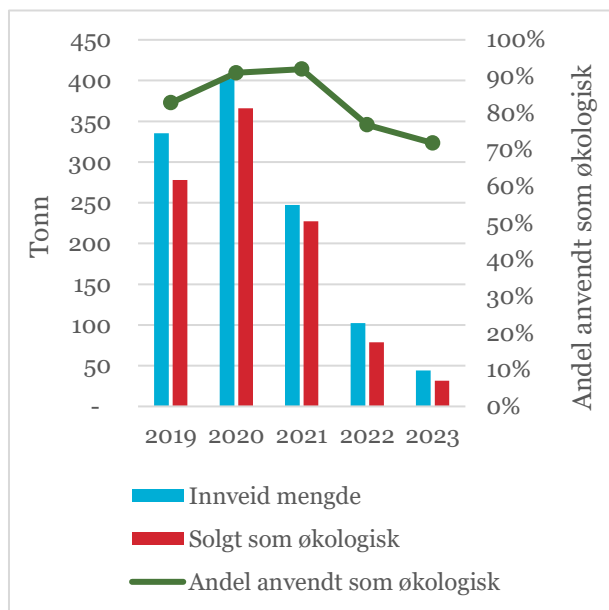
Figur 20: Innveide og solgte mengder økologisk kjøtt fra storfe, 2019-2023. Tonn og prosent

Kilde: Landbruksdirektoratet

Figur 21 viser innveide og anvendte mengder kjøtt fra økologisk gris siden 2019 hos de aktørene som har rapportert til Landbruksdirektoratet. Innveid mengde fra disse aktørene har gått kraftig ned de siste to årene.

Salget av økologisk gris hos de rapporterende slakteriene falt også mye i 2023. Kun 32 tonn ble solgt som økologisk vare, en nedgang på 60 prosent fra 2022 og 86 prosent mindre enn i 2021. I 2023 gikk også alt det økologiske salget tilbake som retur til produsentene. De resterende 12 tonnene ble solgt som konvensjonell vare.

Totalsalget av gris var også svakt i 2023, og endte 6,6 prosent lavere enn året før. Dette er det laveste salget på 10 år (Nortura Totalmarked, 2024).

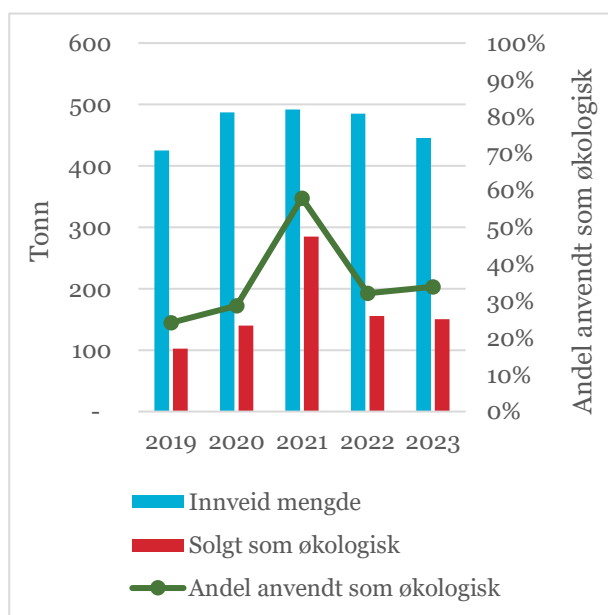
Figur 21: Innveide og solgte mengder økologisk kjøtt fra svin, 2019-2023. Tonn og prosent

Kilde: Landbruksdirektoratet

Til tross for en svak utvikling i produksjonen og salget, er gris det kjøttslaget hvor anvendelsesgraden som økologisk vare er høyest. Dette kan forklares med at ikke blir betalt noe pristillegg for kjøttet, og at det derfor er gunstig for produsentene å omsette kjøttet selv. Anvendelsesgraden har likevel falt etter at den toppet seg i 2021 på hele 91 prosent.

Den viktigste årsaken til nedgangen i produksjon og salg de siste årene er at enkelte økologiske svineprodusenter ikke lenger slakter hos de som rapporterer til Landbruksdirektoratet. Mens innrapportert mengde i 2020 stod for 95 prosent av all produksjon i 2020, var denne andelen nede i 12 prosent i 2023.

Dersom tallene oppjusteres i forhold til hvor stor andel slakteriene har av produksjonen, blir det samlede salget i 2023 på 259 tonn, en nedgang på 3 prosent fra oppjusterte tall for 2022. Nedgangen i markedet for økologisk svinekjøtt er med andre ord ikke så stor som de innrapporterte tallene gir inntrykk av. Utviklingen viser heller at en større del av produksjonen og salget går gjennom andre kanaler enn tidligere.

Figur 22: Innveide og solgte mengder, økologisk kjøtt fra småfe, 2019-2023. Tonn og prosent

Kilde: Landbruksdirektoratet

I 2023 ble det rapportert inn et innveid kvantum på 445 tonn **økologisk småfekjøtt**, 8,2 prosent mindre enn året før. Andelen solgt som økologisk vare gikk ned med 5 tonn, eller 3,2 prosent. Dette førte til at anvendelsesgraden økte til 34 prosent. I 2021 var anvendelsesgraden på rekordhøye 58 prosent, før den falt tilbake til et normalt nivå i forhold til de siste 15 årene. Anvendelsesgraden på småfekjøtt har som regel ligget rundt 30 til 40 prosent av de innrapporterte mengdene.

Rundt 9 prosent av de innveide mengdene gikk i retur til produsent. Dette utgjorde samtidig om lag en fjerdedel av den samlede omsetningen av økologisk småfekjøtt. Den resterende omsetningen på 110 tonn gikk dermed til ordinære salgskanaler som dagligvare eller storhusholdning.

Det er noen få foredlere som selger **økologisk fjørfekjøtt**, mest kylling, noe kalkun, og små mengder høns, og disse omsettes under egne merkevarenavn. Slakteproduksjonen av fjørfe ble nedjustert i 2023 på

grunn av noe svak etterspørsel, solgte mengder gikk derfor også noe ned. Med unntak av noe vare på lager, ble alt produsert fjørfekjøttet solgt som økologisk vare.

På slakterileddet er det registrert tre bedrifter som slaktet økologisk fjørfe i 2023. Nortura utfører leieslakt for noen få produsenter som foredler og selger under egne produktmerker. De to andre er produsenter som slakter, foredler og selger produkter under egne merkenavn.

Flere av produsentene understreker at det trengs betydelig markedsføringsinnsats for å øke salget av økologisk fjørfe. En av produsentene har spilt inn at den økologiske produksjonen i Norge kan økes hvis etterspørselen øker. Og dette kan oppnås hvis offentlig støtte kanaliseres mer direkte til markedsføring- og salgsinnsats samt krav om økt andel økologisk i offentlige anskaffelser m.m.

4 Egg

Produksjonen av økologiske egg har gått ned de tre siste årene, og mest i 2023.

Andelen økologiske egg levert til pakkerier gikk litt ned, målt mot totalmarkedet, og utgjorde nær 7 prosent. Det var stor nedgang i salget, både i dagligvare- og serveringsmarkedet.

Eggpakkeriene forventer at produksjonen av økologiske egg vil fortsette å gå litt ned i 2024, men samtidig forventes det at etterspørselen og salget vil øke.

Totalt gikk direktesalg av egg ned i 2022, mens det økte for økologiske egg. Tallene for direktesalg i 2023 er ikke klare.

4.1 Tredje år på rad med produksjonsnedgang

Det ble produsert 4 500 tonn økologiske egg i 2023, det tilsvarer nær 7 prosent av den totale produksjonen.

Mengden økologiske egg levert til eggpakkeriene økte betydelig fra 2010, men gikk ned etter 2020. Nedgangen var spesielt stor i 2023, med hele 10 prosent. Andelen økologiske egg av total mengde har også gått noe ned de siste årene, se Tabell 6.

Totalleveransene av egg til pakkeriene nådde en topp i 2019, og gikk noe ned påfølgende år til og med 2022. I 2023 var leveransene på 65 300 tonn, tilnærmet likt med året før. Produksjonen av egg tilpasses raskt etterspørselen. Det er høy produksjonskapasitet i sektoren, og denne blir dempet gjennom markedsregulerende tiltak ved behov.

Tabell 6: Utvikling i innveide mengder egg til pakkerier, totalt og økologisk, tonn

Totalt egg	2010	2020	2021	2022	2023	Endring siste år
Totalt innveid	55 066	65 364	65 298	65 221	65 286	0,10 %
Herav økologiske egg	2 414	5 364	5 072	5 003	4 520	-9,64 %
Andel økologiske egg	4,38 %	8,21 %	7,77 %	7,67 %	6,92 %	

Kilde: Landbruksdirektoratet

Konsentrert geografisk eggproduksjon

Mesteparten av eggproduksjonen er konsentrert til fire fylker: Rogaland, Trøndelag, Viken og Innlandet. Den økologiske eggproduksjonen er fordelt annerledes. I 2022 var den økologiske produksjonen høyest i Viken, Innlandet, Vestfold og Telemark med henholdsvis 27,1 prosent, 21,5 prosent og 12,7 prosent. Fylkestall for økologiske produksjon i 2023 var ikke tilgjengelig da rapporten ble skrevet.

4.2 Mindre omsetning og økt bruk

Omsetningen av økologisk merkede egg økte kontinuerlig fram til 2020, men har gått ned de tre siste årene, som vist i figur 23. Utviklingen må sees i sammenheng med totalmarkedet for egg, og andre økonomiske faktorer som påvirker forbrukerne.

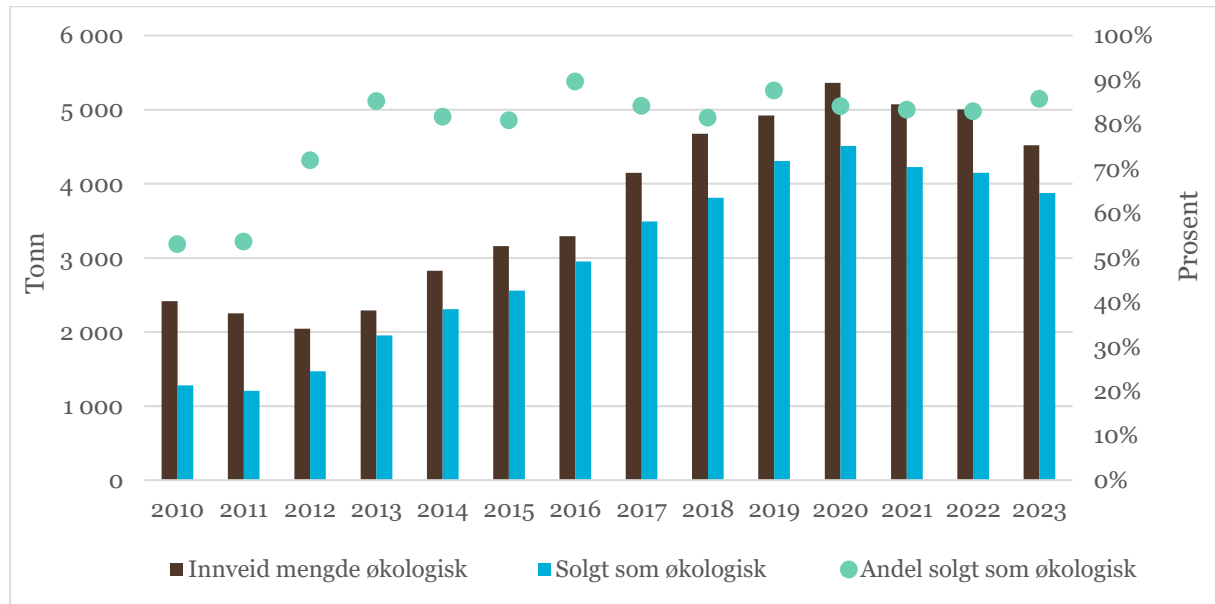
Prisen på egg og andre matvarer i butikk økte sterkt i 2022 og 2023. Forbrukerne responderer med å bli mer prisbevisste, og en trend er å kjøpe rimeligere produktmerker og/eller bytte til andre type matvarer. Dette førte til lavere omsetning av økologiske egg i 2023.

Markedssituasjonen endret seg for mange matvarer under koronaepidemien. Omsetningen av egg økte betydelig i 2020, men sank igjen etter pandemien. Det ble satt inn markedsregulerende tiltak for å unngå overskudd. I 2023 økte etterspørselen etter egg igjen.

Økt andel omsatt som økologisk

Prosentandelen av den økologiske produksjonen som blir omsatt som økologisk, anvendelsesgraden, ligger generelt høyt for egg, men varierer noe fra år til år. I 2019 var anvendelsesgraden på 88 prosent. Den sank til 84 prosent i 2020, var på 83 prosent i 2021 og 2022, og økte til 86 prosent i 2023, som vist i figur 23.

Eggpakkeriene forventer at produksjonen av økologiske egg vil fortsette å gå litt ned i 2024, men samtidig forventer de at etterspørselen og salget vil øke. I så fall vil anvendelsesgraden øke videre.

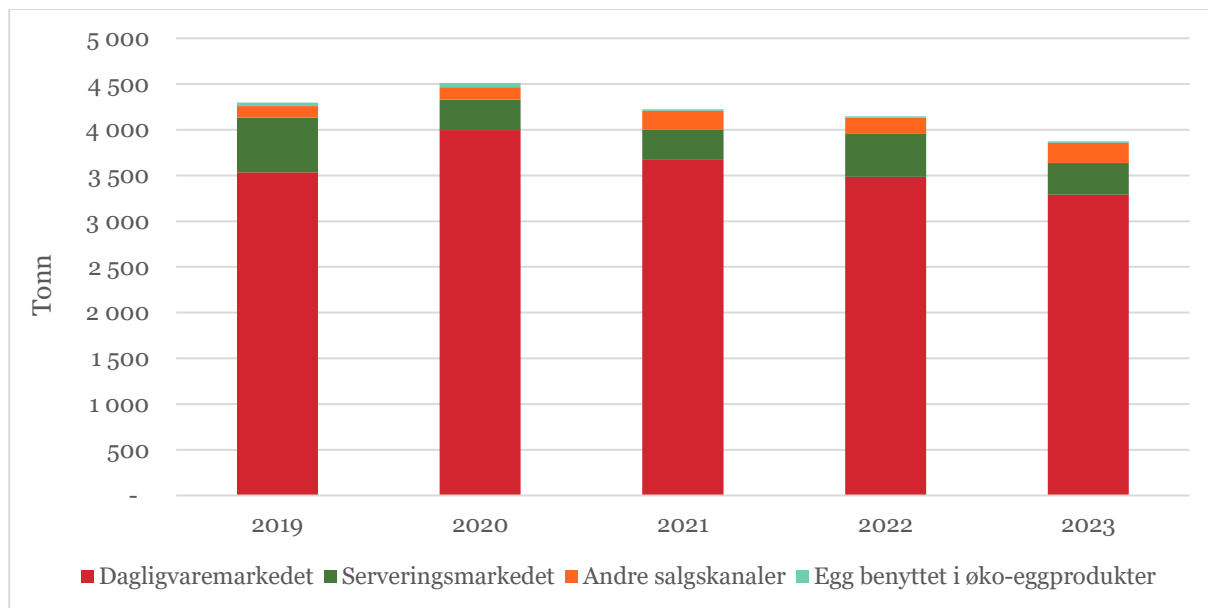
Figur 23: Innveid mengde til pakkeri av økologiske egg, mengde omsatt som økologisk, og prosentandel omsatt som økologisk av innveid mengde økologisk, 2010-2023. Tonn og prosent

Kilde: Landbruksdirektoratet, basert på opplysninger fra eggpakkeriene

Nedgang i dagligvare- og serveringsmarkedet

Figur 24 viser omsetningen av økologisk merkede egg fra eggpakkerier fordelt på ulike salgskanaler. Det meste av økologiske egg går til dagligvaremarkedet. Denne omsetningen var spesielt høyt i 2020 under pandemien, men har siden hatt en nedgang.

Omsetningen til serveringsmarkedet var spesielt høyt i 2019, for så å bli nærmest halvert året etter på grunn av pandemien. I 2022 økte omsetningen igjen, men gikk tilbake i 2023 til omtrent samme nivå som i 2020 og 2021. Omsetningen i andre kanaler gikk ned i 2022 og økte igjen i 2023. En liten mengde økologiske egg går til produksjon av økologiske eggprodukter. Omsetningen av disse innfridde ikke i 2023, og produksjonen blir betydelig nedskalert i 2024.

Figur 24: Omsetning av økologisk merkede egg fra eggpakkerier, fordelt på salgskanaler, 2019-2023. Tonn

Kilde: Landbruksdirektoratet, basert på opplysninger fra eggpakkeriene

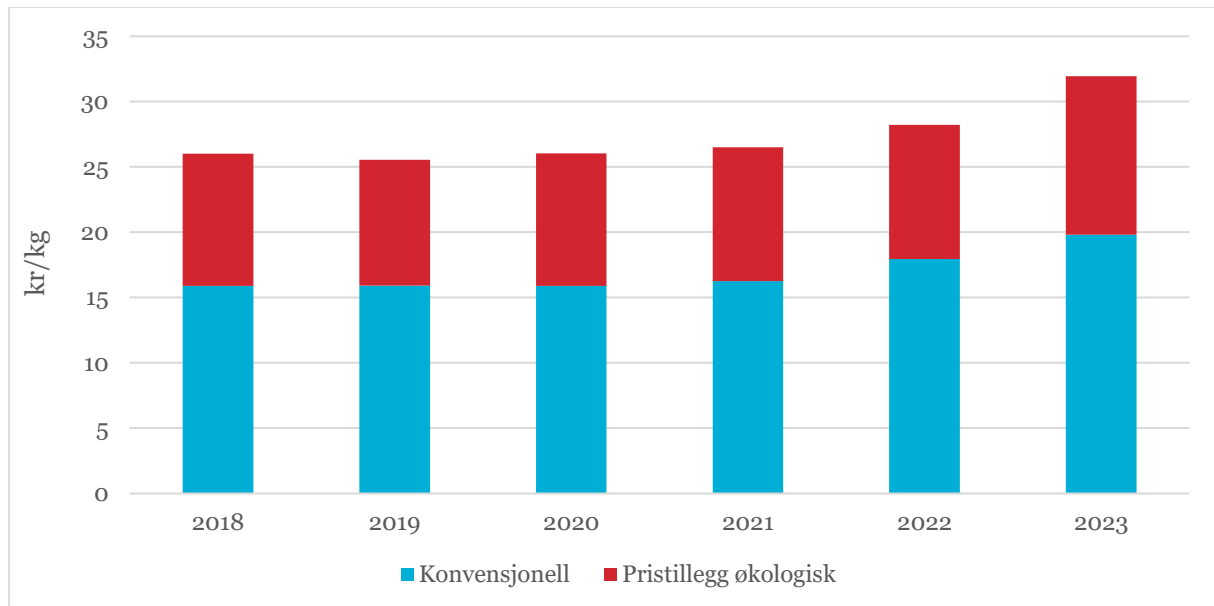
Informasjonen er basert på Landbruksdirektoratets årlige undersøkelse om omsetningen av økologiske egg fra eggpakkeriene. Tallene inkluderer total omsetning av skallegg merket som økologisk til ulike markeder og mengden egg som blir brukt for å lage økologiske eggprodukter.

Ikke alle økologiske egg blir omsatt videre som økologiske produkter. De resterende eggene omsettes som konvensjonelle egg, eller inngår i eggprodukter uten merking. I tillegg vil noe være ubenyttet/på lager ved utgangen av rapporteringsåret. Det er en viss usikkerhet knyttet til innrapporterte tall, men det gir en god indikasjon på utvikling og nivå for omsetningen, fordeling på salgskanaler, og hvor mye av produksjonen som blir omsatt som økologisk vare.

Sterk økning i produsentpris

Produsentprisen for egg har økt sterkt de siste par årene, drevet av økte kostnader til fôr og energi m.m. Figur 25 viser prisen på konvensjonelle egg fra frittgående høner og pristillegget for økologiske egg, beregnet som vektete snitt fra alle pakkeriene i perioden 2018-2023.

I 2022 økte produsentprisen på konvensjonelle egg med 10,43 prosent, mens prisøkningen på den økologiske varianten var på 6,5 prosent. I 2023 økte prisen på økologiske egg mest med 13,14 prosent, mens økningen for konvensjonelle egg var på 10,39 prosent. Pristillegget, det vil si differansen mellom økologiske og konvensjonelt frittgående egg var i 2023 på kr 12,12 per kg.

Figur 25: Pris på konvensjonelle (frittgående) egg og pristillegg for økologiske egg, 2018-2023. Kr per kg

Kilde: Landbruksdirektoratet. Innrapporterte priser, beregnet vektet snitt av alle pakkerienes leveranser

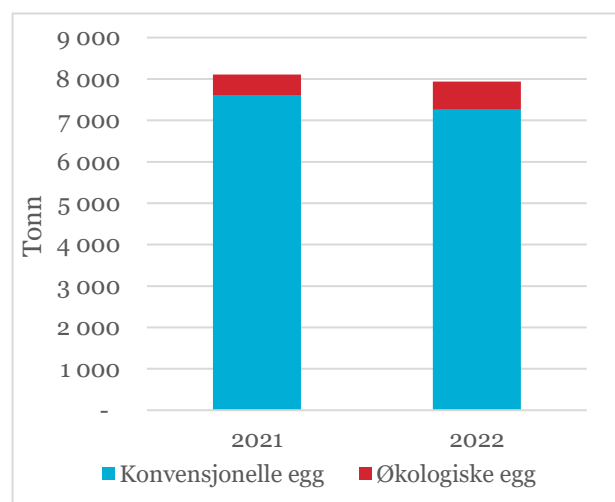
Økt direktesalg av økologiske egg

En del produsenter omsetter eggene selv, direkte fra gården eller på gårdsmarkeder m.m.

Direktesalget rapporteres inn til Landbruksdirektoratet i etterkant av året, og tall for 2023 var ikke klare da rapporten ble skrevet.

Totalt var direktesalget på 8 110 tonn i 2021, men gikk ned med 2 prosent til 7 940 tonn i 2022.

Direktesalget av økologiske egg er en nisje som har økt. Av det totale direktesalget utgjorde økologiske egg 494 tonn i 2021, og økte sterkt med 37,5 prosent til 680 tonn i 2022. Økologisk andel av direktesalget har dermed økt fra 6 prosent til nær 9 prosent.

Figur 26: Direktesalg av egg 2021 og 2022. Tonn

Kilde: Landbruksdirektoratet

5 Poteter, grønnsaker og frukt

Omsetningen av norsk økologisk frukt og grønt ble redusert med 26 prosent fra 2022 til 2023. Økologisk andel av totalomsetningen gikk ned med 0,5 prosentpoeng og ligger nå på 1,7 prosent.

Økonomien er strammere for forbrukerne, og frukt og grønt velges trolig i større grad bort. Omsetningen av konvensjonelle norske grøntprodukter går ned. De økologiske norske variantene er ofte dyrere enn de konvensjonelle, og det kan føre til en ytterligere nedgang i omsetningen. Produksjonen er større enn etterspørselen for flere økologiske grøntprodukter, og det overskytende blir omsatt som konvensjonelt.

Omsetningen av økologiske poteter gikk ned i 2023, og med en uendret totalomsetning gikk også den økologiske andelen ned.

Det var også en reduksjon i omsetning og økologisk andel for de fleste økologiske frilandsgrønnsakene i 2023, sammenlignet med 2022. Omsetningen av økologisk gulrot gikk ned med nesten 50 prosent.

Urter, tomater og salat i veksthus hadde om lag samme omsetning i 2023 som året før, mens omsetningen av agurk gikk ned.

Fruktavlingen i 2023 var enda høyere enn i 2021, som inntil da var den høyeste samlede fruktavlingen på 10 år. Produksjonen av økologiske epler og plommer gikk opp, men etterspørselen etter økologisk frukt var betydelig mindre enn produksjonen. Kun noen få tonn med plommer og epler ble solgt som økologisk, resten ble omsatt som konvensjonell vare.

Dette kapitlet presenterer markedet for kalenderåret 2023 for norskproduserte økologiske poteter, grønnsaker og frukt. Flere detaljer om priser og mengder per produkt finnes i vedlegg til rapporten.

Hoveddistribusjonen av økologiske grønnsaker går gjennom grossister. I tillegg til salg i dagligvarehandelen, omsettes økologiske poteter, grønnsaker, frukt og bær gjennom alternative salgskanaler som gårdssalg, markedshager, REKO-ringer, Bondens marked, abonnementer, storhusholdning, restauranter, arrangementer og lignende.

Landbruksdirektoratet registrerer omsatte mengder poteter, grønnsaker og frukt fra et utvalg av grossister, men ikke omsetning til industribedrifter og deler av serveringsmarkedet. Omsetningstallene er omregnet til tonn og justert for å ta høyde for omsetning til forbrukermarkedet som ikke blir meldt inn til Landbruksdirektoratet. Det er innrapporterte og justerte tall som er grunnlaget for totalomsetning i denne rapporten. Landbruksdirektoratet registrerer råvarepriser for utvalgte produkter i grøntsektoren. Prisene er et gjennomsnitt av grossistenes oppgjørpris til norske produsenter.

5.1 Andelen økologisk synker stadig

Omsetningen av norske økologiske poteter, grønnsaker og frukt ble redusert med 26 prosent fra 2022 til 2023, mer enn dobbelt så stor reduksjon som året før da reduksjonen var på 11 prosent. Til sammenlikning ble omsetningen av konvensjonelt produsert frukt og grønt redusert med to prosent i 2023.

Økologiske poteter og grønnsaker som blir omsatt som konvensjonelt produsert vare, blir ikke fanget opp i vår statistikk over økologiske produkter. For flere av de økologiske grøntproduktene er produksjonen større enn etterspørselen, og det overskytende blir omsatt som konvensjonelt.

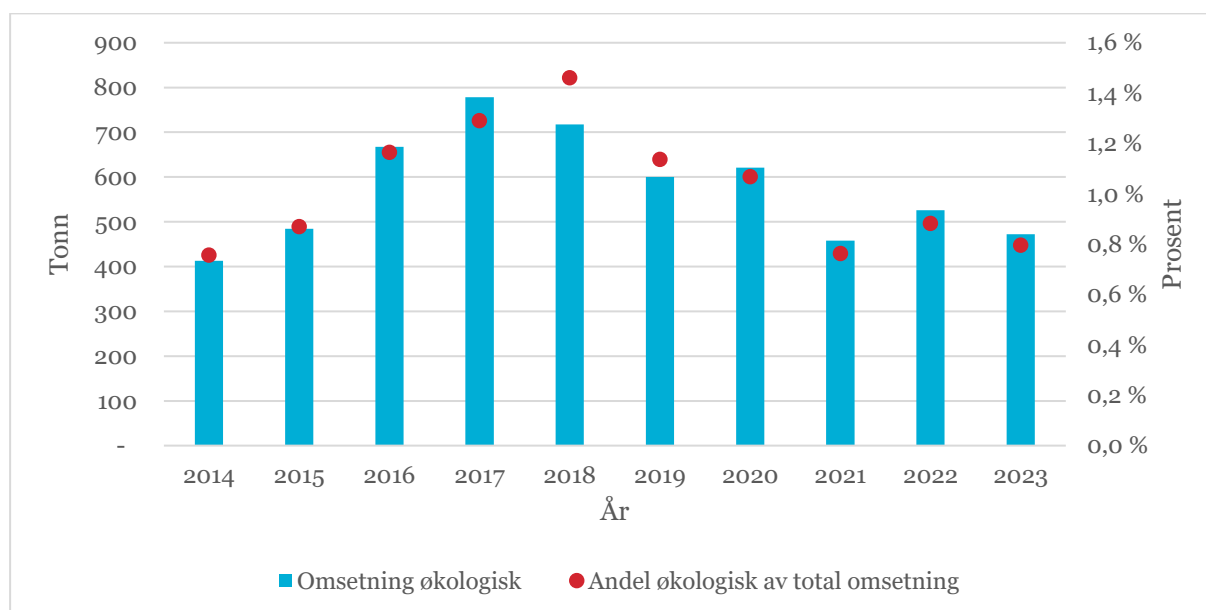
Andelen økologiske produkter, målt mot totalomsetningen av norsk frukt og grønt, er redusert med 0,5 prosentpoeng siste år og ligger nå på 1,7 prosent. For de fleste grønnsaker er andelen økologisk av total omsetning liten. Den varierer imidlertid mye fra produkt til produkt, fra 0,3 til 21,5 prosent, for produkter Landbruksdirektoratet har data for.

Omsetningen av økologiske produkter begrenses av etterspørselen etter produktene, men også til en viss grad av tilbudet.

Mange forbrukere merker en strammere økonomi der alle utgifter øker, og det medfører trolig at frukt og grønt i større grad velges bort. Omsetningen av konvensjonelle norske produkter går ned, og importen går ned. De økologiske norske produktene er ofte dyrere enn de konvensjonelle, og det kan føre til en ytterligere nedgang i omsetning. Det er uvisst om det har vært en økning i omsetning gjennom eksempelvis REKO-ringer eller ved økt import. Ingen av disse finnes det god statistikk for.

5.2 Redusert omsetning av økologiske poteter

Etter en økning i omsetningen av økologiske poteter i 2022, gikk omsetningen ned igjen i 2023, og havnet på nivå med 2021. Den totale omsetningen av poteter holdt seg relativt stabil fra 2022 til 2023, noe som gjorde at andelen økologisk av totalen også ble redusert.

Figur 27: Omsetning av økologiske poteter og andel av total omsetning, 2014-2023. Tonn og prosent

Kilde: Landbruksdirektoratet

Prisen på økologiske poteter har økt hvert år fra 2018 til 2022, men i 2023 gikk prisen ned med en halv prosent og ligger på kr 12,98 per kg. Priser og prisendringer for siste år er vist i tabell 7.

Tabell 7: Pris på potet i 2023, differanse til konvensjonell vare, og endring fra 2022. Kr per kg og prosent.

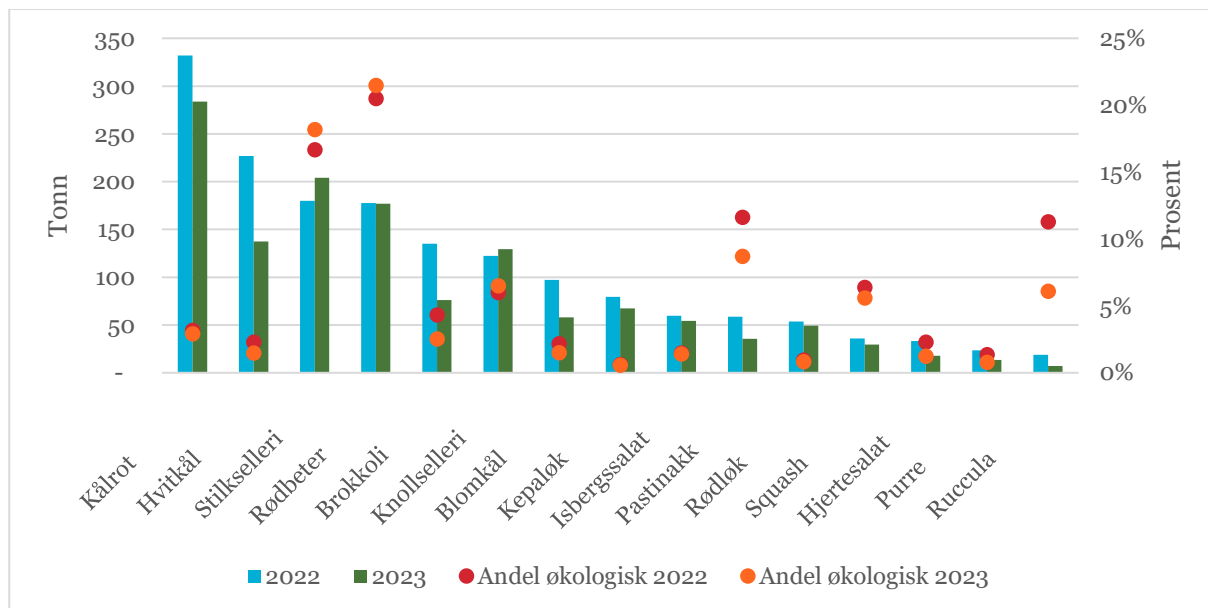
Pris økologisk	12,98
Pris konvensjonell	7,25
Prisdifferanse økologisk – konvensjonell	5,73
Prisendring økologisk fra forrige år	-0,5 %

Kilde: Landbruksdirektoratet

5.3 Nedgang for de fleste frilandsgrønnsaker

De fleste frilandsgrønnsakene hadde lavere omsetning i 2023 enn i 2022, også andelen økologisk av totalomsetningen gikk ned for de fleste grønnsaker. Økte priser er sannsynligvis en av årsakene.

Kalenderåret 2023 omfatter to sesonger, med lagringsgrønnsaker produsert i 2022 som ble omsatt i 2023, og grønnsaker fra ny sesong sommeren/høsten 2023. Kalenderåret 2022 omfatter også to sesonger.

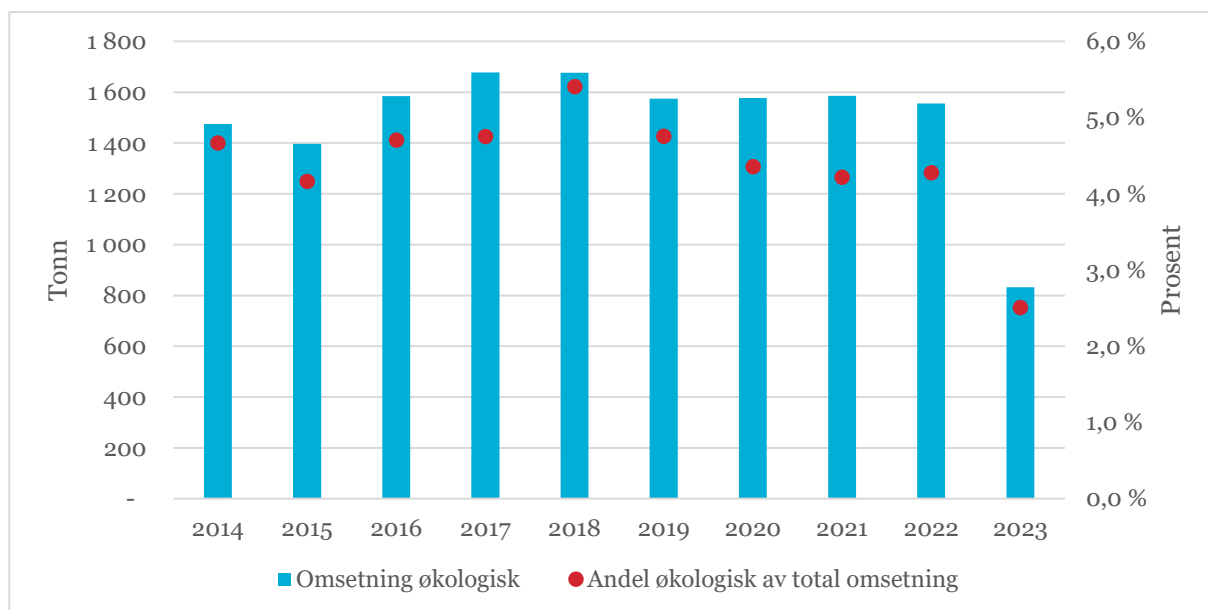

Figur 28: Omsetning av økologiske grønnsaker og andel av totalomsetning i 2022 og 2023. Tonn og prosent

Kilde: Landbruksdirektoratet

5.3.1 Omsetningen av økologisk gulrot går kraftig ned

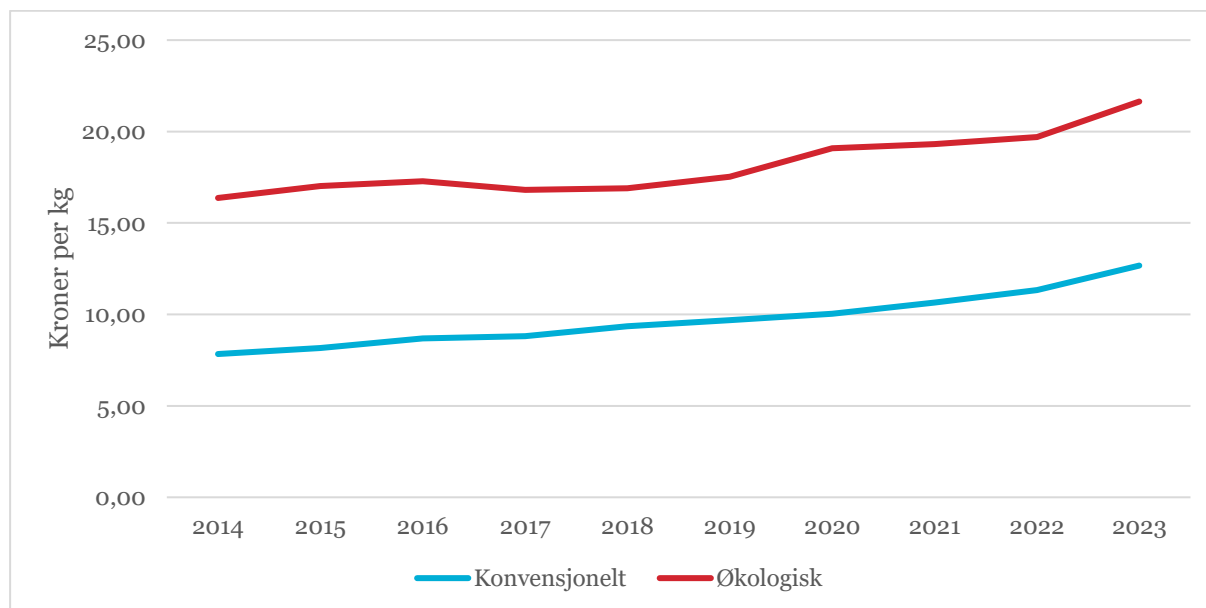
Gulrot er den største økologiske grønnsakskulturen i Norge, målt i omsatte mengder. De siste årene har imidlertid omsetningen stagnert, og ligget på rundt 1 500 til 1 600 tonn per år. For 2023 er det en dramatisk nedgang i omsatte mengder med nesten 50 prosent. Dette er den laveste omsetningen siden Landbruksdirektoratet startet å måle omsetningen av økologiske grønnsaker i 2012. Til sammenligning gikk totalomsetningen av norske gulrøtter ned med 8,7 prosent i 2023. Andelen økologisk av totalen gikk ned med 1,8 prosentpoeng. Økologiske gulrøtter utgjør nå 2,5 prosent av den totale omsetningen av norske gulrøtter. I rekordåret 2018 var andelen var 5,4 prosent.

Figur 29: Omsetning av økologiske gulrøtter og andel av total omsetning. 2014-2023. Tonn og prosent

Kilde: Landbruksdirektoratet

I figur 30 kan vi se at prisene på både konvensjonelle og økologiske gulrøtter har gått opp i de siste ti årene. Differansen mellom prisen på økologiske og konvensjonelle gulrøtter i 2023 har økt sammenlignet med 2022.

Figur 30: Utviklingen av prisen for konvensjonelle og økologiske gulrøtter. 2014-2023. Kroner per kg

Kilde: Landbruksdirektoratet

Prisen for økologiske gulrøtter var i 2023 på kr 21,64 per kg noe som er 9,8 prosent høyere enn året før. Prisen var kr 8,97 per kg høyere enn for konvensjonelle gulrøtter.

Tabell 8: Pris på gulrot 2023, differanse til konvensjonell vare og endring fra 2022. Kroner per kg og prosent.

Pris økologisk	21,64
Pris konvensjonell	12,67
Prisdifferanse økologisk - konvensjonell	8,97
Prisendring økologisk fra forrige år	9,8 %

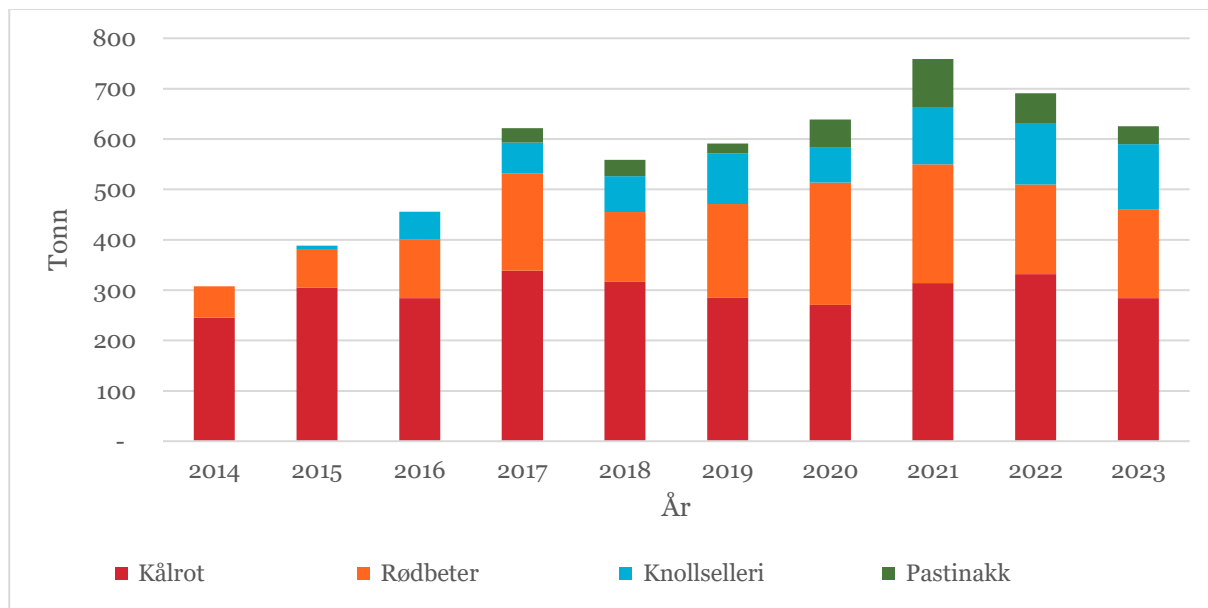
Kilde: Landbruksdirektoratet

5.3.2 Nedgang i omsetningen av rotgrønnsaker

Etter høy omsetning i 2021, kanskje som følge av pandemien, er omsetningen av økologiske rotgrønnsaker på vei nedover igjen.

Figur 31 viser utviklingen over år for et utvalg norskproduserte økologiske rotvekster. Omsatt kvantum av de utvalgte rotgrønnsakene gikk ned med 9 prosent fra 2021 til 2022, og det samme fra 2022 til 2023. I tillegg til rotvekster som omsettes hver for seg, omsettes det bete- og rotblandinger som i liten grad blir fanget opp i vår statistikk.

Omsetningen av kålrot og pastinakk var lavere i 2023 enn året før, mens omsetningen av knollselleri økte.

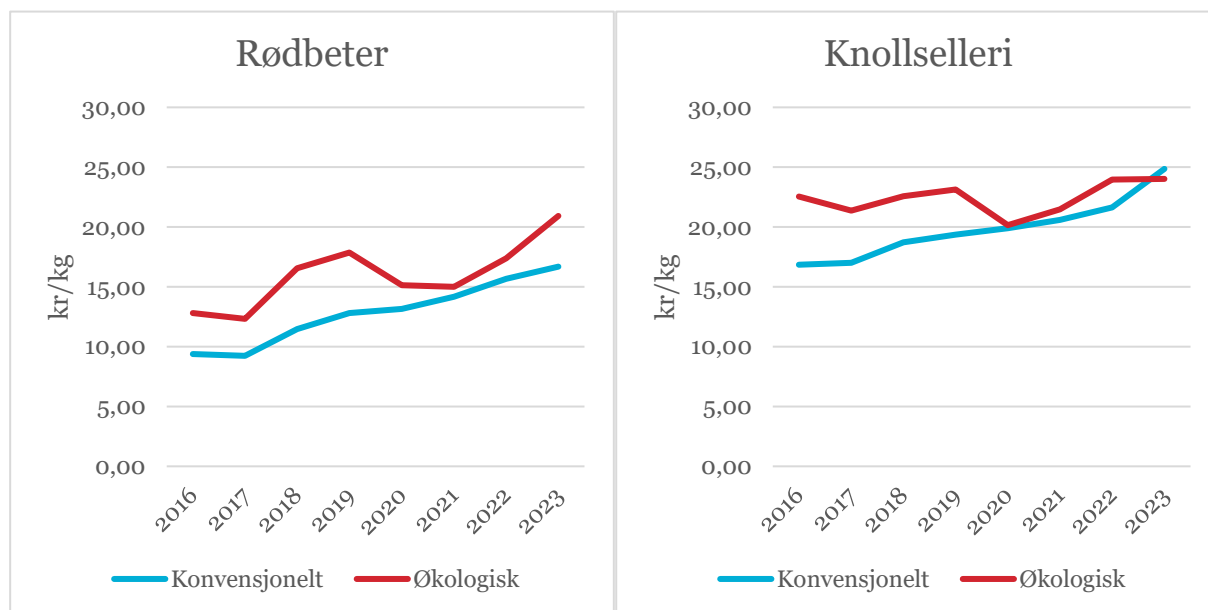

Figur 31: Omsetning av økologiske rotvekster, 2014-2023. Tonn

Kilde: Landbruksdirektoratet

Prisen på alle de økologiske rotvekstene som er vist i figur 31, gikk opp fra 2022 til 2023. Prisveksten for knollselleri var på kun 0,2 prosent, mens prisen på økologiske rødbeter økte med 20,4 prosent. Samtidig som prisen har økt på økologiske rødbeter, har omsetningen vært stabil, og andelen økologisk av totalen har økt med ett prosentpoeng opp til 21,5 prosent.

Prisen for de konvensjonelle rotgrønnsakene gikk også opp i 2023, men prisoppgangen for kålrot og knollselleri var større for konvensjonelle enn for økologiske, målt i prosent. Prisen på konvensjonell knollselleri var høyere enn på økologisk i 2023. Det finnes mange pakningsvarianter av de fleste produkter, inkludert rotvekster, og Landbruksdirektoratet har priser for kun få av dem. Prisutviklingen for andre pakningstyper kan være en annen enn den vi rapporterer om her.

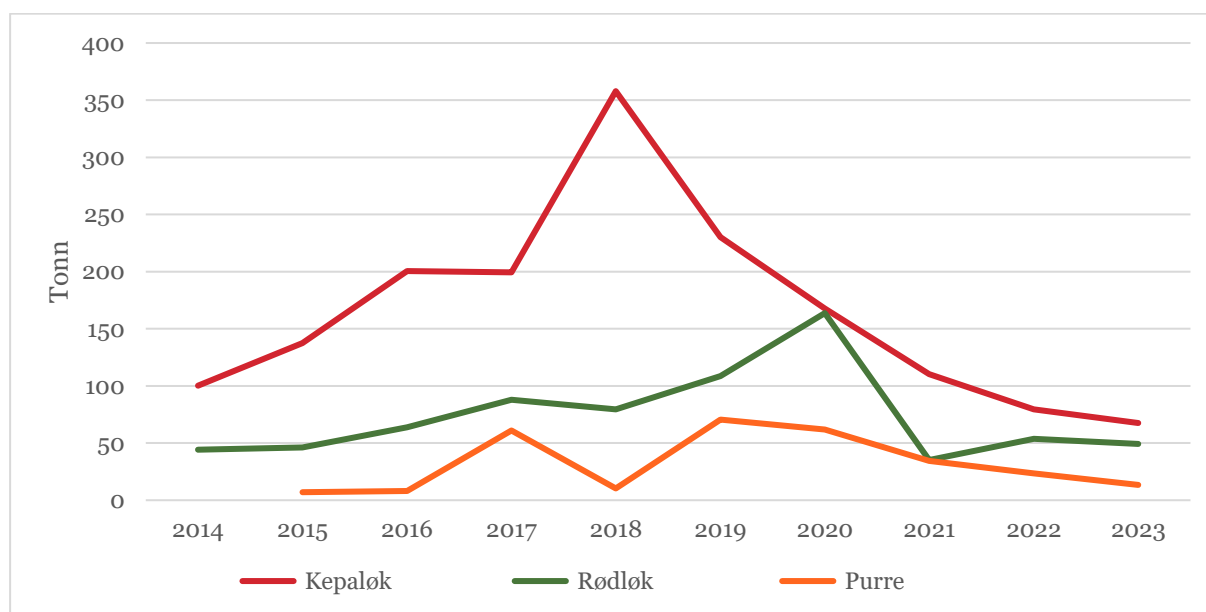
Figur 32: Pris på økologiske og konvensjonelle rødbeter og knollselleri, 2016-2023. Kroner per kg

Kilde: Landbruksdirektoratet

5.3.3 Omsetningen av økologisk løk fortsetter å synke

Omsetningen av økologisk løk fortsetter å synke. I 2023 var omsetningen av gul løk 15 prosent lavere enn året før. Også omsetningen av rød løk og purre synker. Selv om omsetningen av purre er liten sammenlignet med de andre løkslagene, ble den redusert med 43 prosent i 2023. Det ble kun omsatt 13 tonn økologisk purre, ifølge Landbruksdirektoratets tall. Den totale omsetningen av løkvekster gikk ned med 4,2 prosent fra 2022 til 2023, mens økologisk omsetning ble redusert med 17 prosent.

Andelen økologisk gul løk gikk ned fra 0,6 prosent i 2022 til 0,5 prosent i 2023, mens andelen økologisk rødløk gikk ned fra 0,9 prosent til 0,8 prosent.

Figur 33: Omsetning av økologiske løkvekster, 2014-2023. Tonn

Kilde: Landbruksdirektoratet

Prisene på økologisk gul og rød løk økte med over 10 prosent fra 2022 til 2023, mens prisen på purre kun økte med 3 prosent. Prisnivået til de økologiske produktene ligger betydelig over de konvensjonelle.

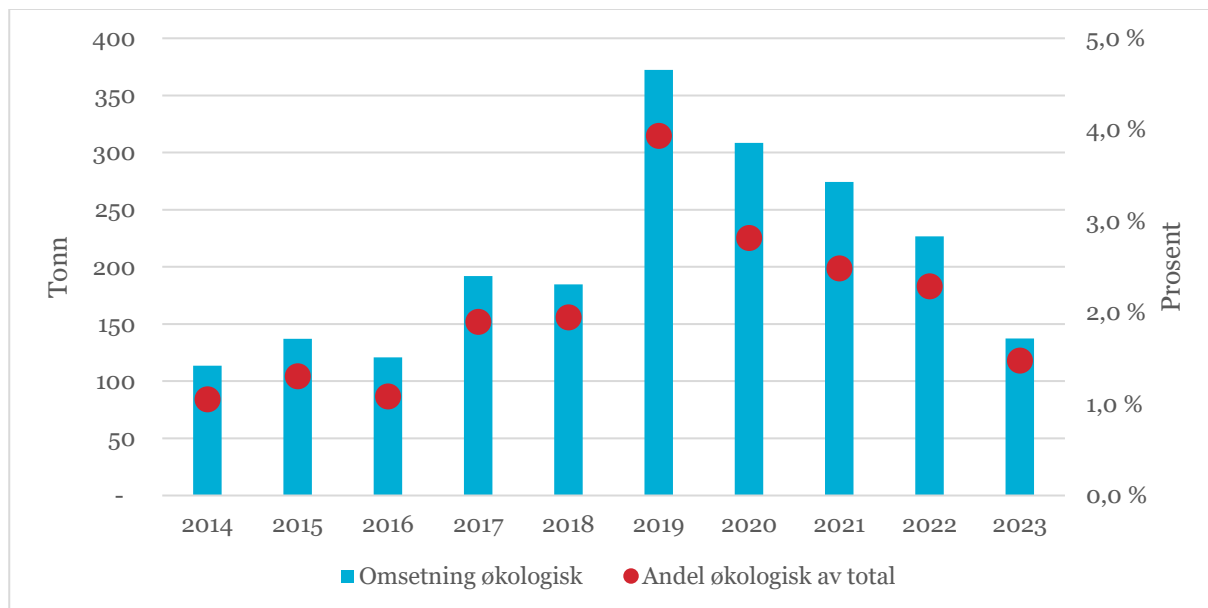
Tabell 9: Pris på løkvekster 2023, differanse til konvensjonell vare og endring fra 2022. Kroner per kg og prosent

	Kepaløk	Rødløk	Purre
Pris økologisk	24,46	28,90	34,38
Pris konvensjonell	10,48	13,51	23,84
Prisdifferanse økologisk - konvensjonell	13,98	15,39	10,54
Prisendring økologisk fra forrige år	10,7 %	14,4 %	3,0 %

Kilde: Landbruksdirektoratet

5.3.4 Stor nedgang i omsetningen av hvitkål

Etter toppåret 2019, da omsetningen av økologisk hvitkål ble doblet, har omsetningen gradvis blitt redusert igjen, og var i 2023 nede igjen på et nivå tilsvarende 2015. Andelen økologisk av totalt omsatt hvitkål gikk ned til 1,5 prosent i 2023. Totalomsetningen av hvitkål sank med 6 prosent fra 2022, mens omsetningen av økologisk hvitkål gikk ned med nesten 40 prosent.

Figur 34: Omsetning av økologisk hvitkål, og andel av totalomsetning, 2014-2023. Tonn og prosent.

Kilde: Landbruksdirektoratet

Prisen på økologisk hvitkål økte fra 2022 til 2023, jf. tabell 10. Prisene på både økologiske og konvensjonelle produkter har økt jevnt fra 2012 og frem til i dag.

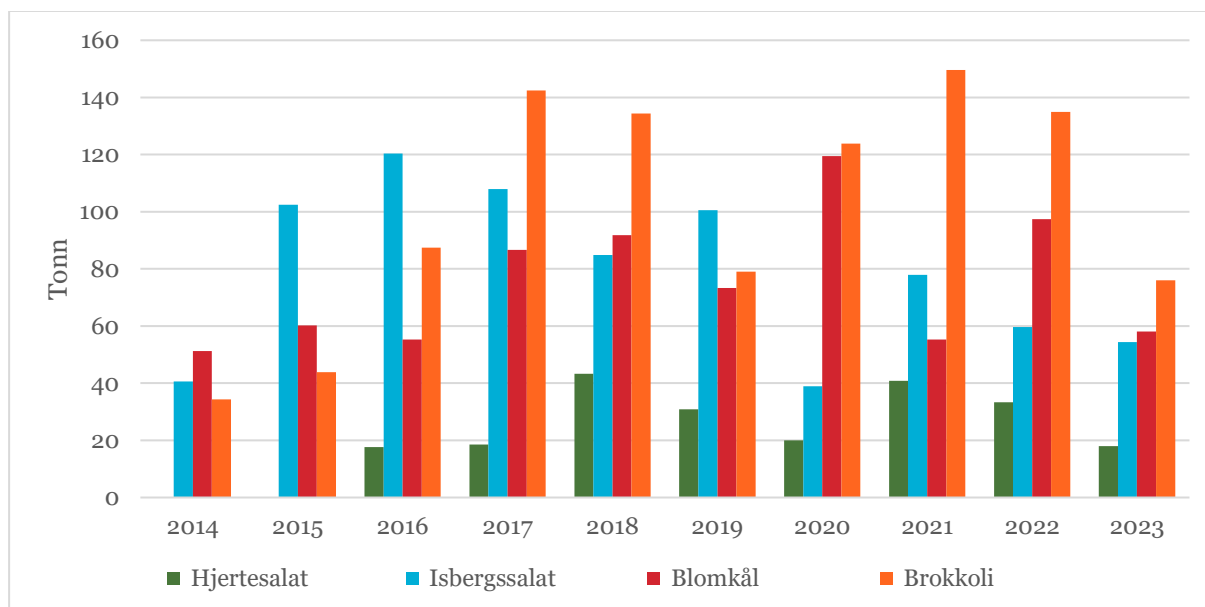
Tabell 10: Pris på hvitkål 2023, differanse til konvensjonell vare og endring fra 2022. Kroner per kg og prosent.

Pris økologisk	19,13
Pris konvensjonell	9,54
Prisdifferanse økologisk - konvensjonell	9,59
Prisendring økologisk fra forrige år	6,6 %

Kilde: Landbruksdirektoratet

5.3.5 Omsetningen av sommergrønnsaker går ned

Tilsvarende som for flere økologiske grønnsaksslag, var produksjonen av sommergrønnsaker høyere enn etterspørselen i 2023, og noe ble omsatt som konvensjonell vare. Fra 2022 til 2023 var det en nedgang i økologisk omsetning av blomkål, brokkoli og hjertesalat på 40 prosent eller mer, mens omsetningsnedgangen for isbergsalat var på 9 prosent. Andelen økologisk av total omsetning har også gått ned for alle de fire sommergrønnsakene.

Figur 35: Omsetning av økologiske sommergrønnsaker, 2014-2023. Tonn

Kilde: Landbruksdirektoratet

Prisene på blomkål, brokkoli og hjertesalat gikk opp i 2023 sammenlignet med året før, mens prisen på isbergssalat gikk ned med 1,7 prosent. Prisdifferansen mellom økologisk og konvensjonell blomkål og brokkoli var over kr 10 per stykk, mens prisdifferansen var lavere for salatvariantene, se tabell 11.

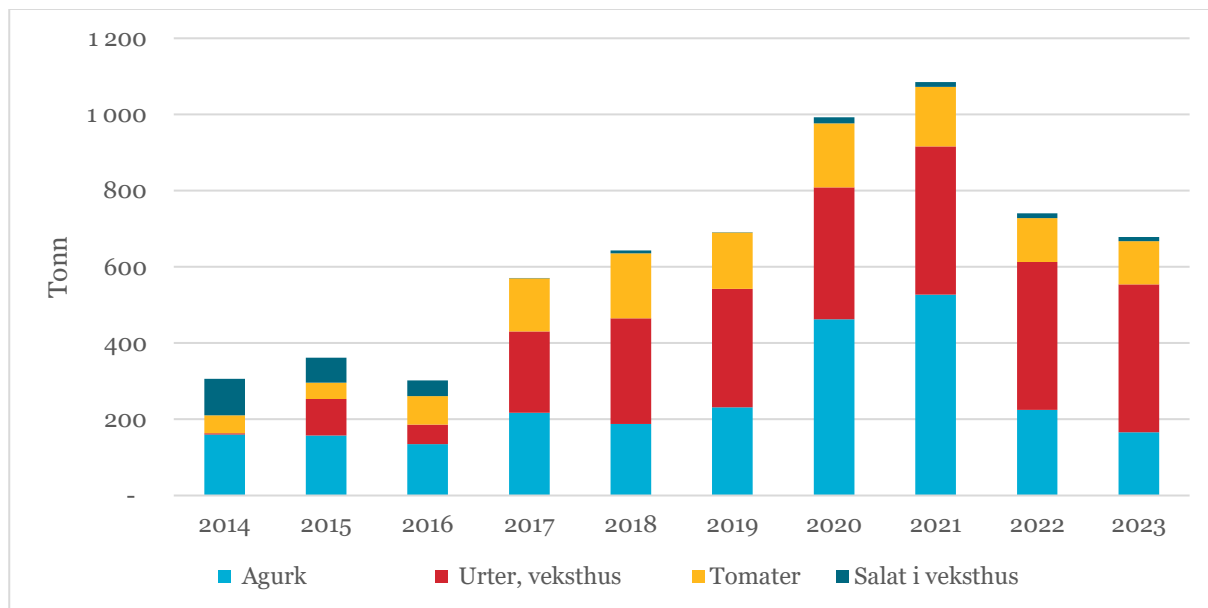
Tabell 11: Pris på sommergrønnsaker i 2023, differanse til konvensjonell vare og endring fra 2022. Kroner per stykk/pakke* og prosent.

	Blomkål	Brokkoli	Isbergssalat	Hjertesalat*
Pris økologisk	24,40	23,26	16,15	17,44
Pris konvensjonell	12,72	11,96	12,84	14,46
Prisdifferanse økologisk - konvensjonell	11,68	11,30	3,32	2,98
Prisendring økologisk fra forrige år	2,0 %	9,4 %	-1,7 %	2,6 %

Kilde: Landbruksdirektoratet

5.4 Noe redusert omsetning av veksthusprodukter

Omsetningen av økologiske urter, tomater og salat i veksthus var om lag på samme nivå i 2023 som året før, mens omsetningen av agurk gikk ned.

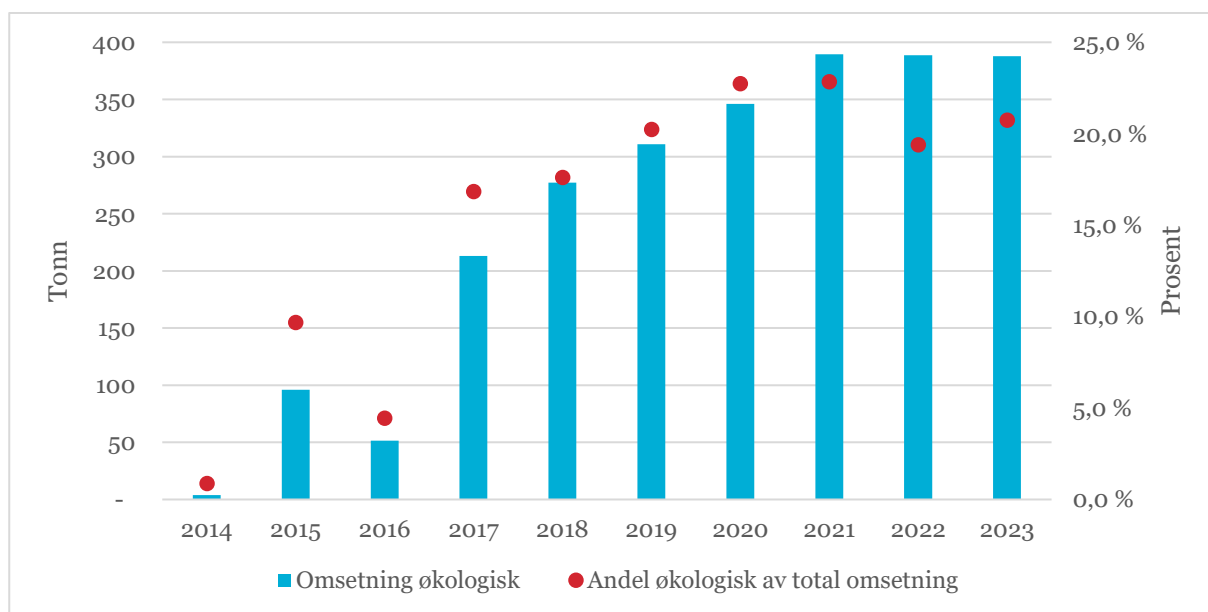

Figur 36: Omsetning av økologiske veksthusprodukter, 2014-2023. Tonn

Kilde: Landbruksdirektoratet

5.4.1 Lavere pris på økologiske urter enn på konvensjonelle

Produksjonen og omsetningen av økologiske urter var stabil fra 2022 til 2023. Andelen økologiske urter fra veksthus har gått opp hvert år i mange år, med unntak av 2021 da den var stabil, og 2022 da den igjen var noe lavere. I 2023 gikk andelen økologisk igjen oppover fordi omsetningen av konvensjonelle urter var lavere enn året før.

Figur 37: Omsetning av økologiske urter og andel av total omsetning, 2014-2023. Tonn og prosent

Kilde: Landbruksdirektoratet

Produsentprisen på økologiske urter var stabil gjennom hele 2023, og det var ingen endring i pris sammenlignet med 2022. I flere år har den økologiske varianten i gjennomsnitt vært billigere enn den konvensjonelle. I 2023 økte prisen for konvensjonelle urter igjen, og ligger nå 31 prosent over prisen på den

økologiske varianten. Det finnes mange pottestørrelser for økologisk og konvensjonell produksjon og omsetning, men det er 12 cm potte vi følger i begge produksjonssystemene. Viktigst for omsetningen er kanskje at enkelte markedsaktører satser stort på økologiske urter, og tilbyr omtrent bare denne varianten i sine butikker.

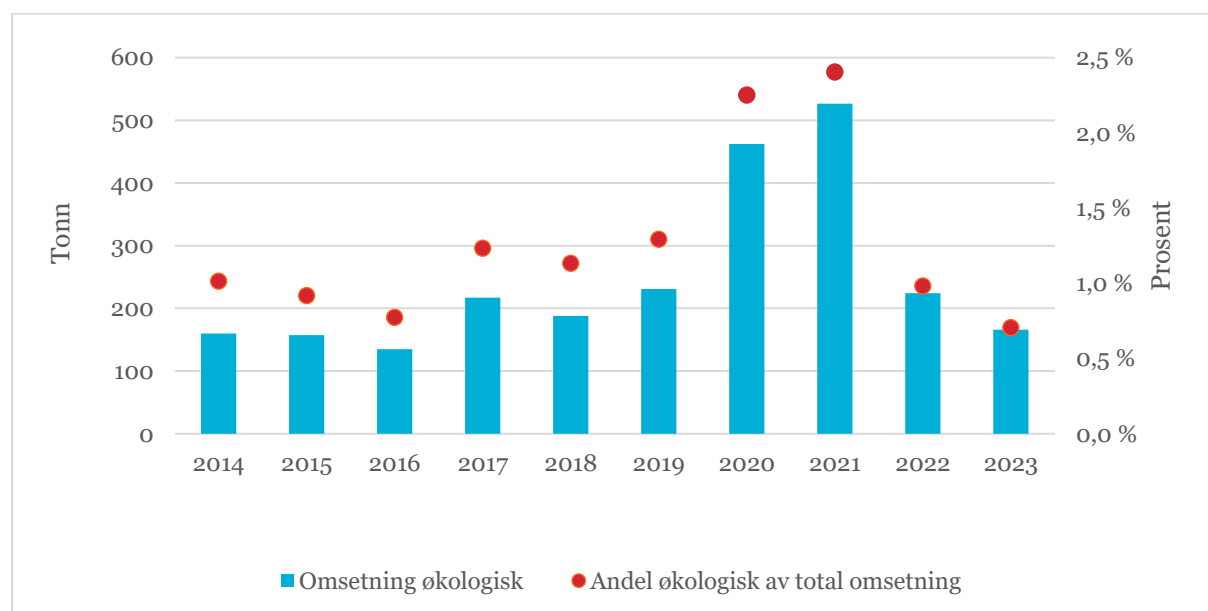
Tabell 12: Pris på urter i 2023, differanse til konvensjonell vare og endring fra 2022. Kroner per enhet (12 cm potte) og prosent.

Pris økologisk	11,56
Pris konvensjonell	15,15
Prisdifferanse økologisk – konvensjonell	-3,59
Prisendring økologisk fra forrige år	0,0 %

Kilde: Landbruksdirektoratet

5.4.2 Omsetningen synker for økologiske agurker

Norske agurker blir stadig mer populære. Totalomsetningen øker for hvert år, men omsetningen av den økologiske varianten synker. Omsetningen av økologisk agurk økte til og med 2021, men i 2022 ble den halvert. I 2023 var omsetningen fremdeles synkende, og økologisk andel av totalomsetningen var på 0,7 prosent, mot én prosent i 2022.

Figur 38: Omsetning av økologiske agurker og andel av total omsetning, 2014-2023. Tonn og prosent

Kilde: Landbruksdirektoratet

Prisen på økologiske agurker har steget med 3,5 prosent siste år, mens prisen på den konvensjonelle varianten har steget med 6,3 prosent.

Tabell 13: Pris på agurk i 2023, differanse til konvensjonell vare og endring fra 2022. Kroner per enhet og prosent

Pris økologisk	14,40
Pris konvensjonell	10,60
Prisdifferanse økologisk – konvensjonell	3,79
Prisendring økologisk fra forrige år	3,5 %

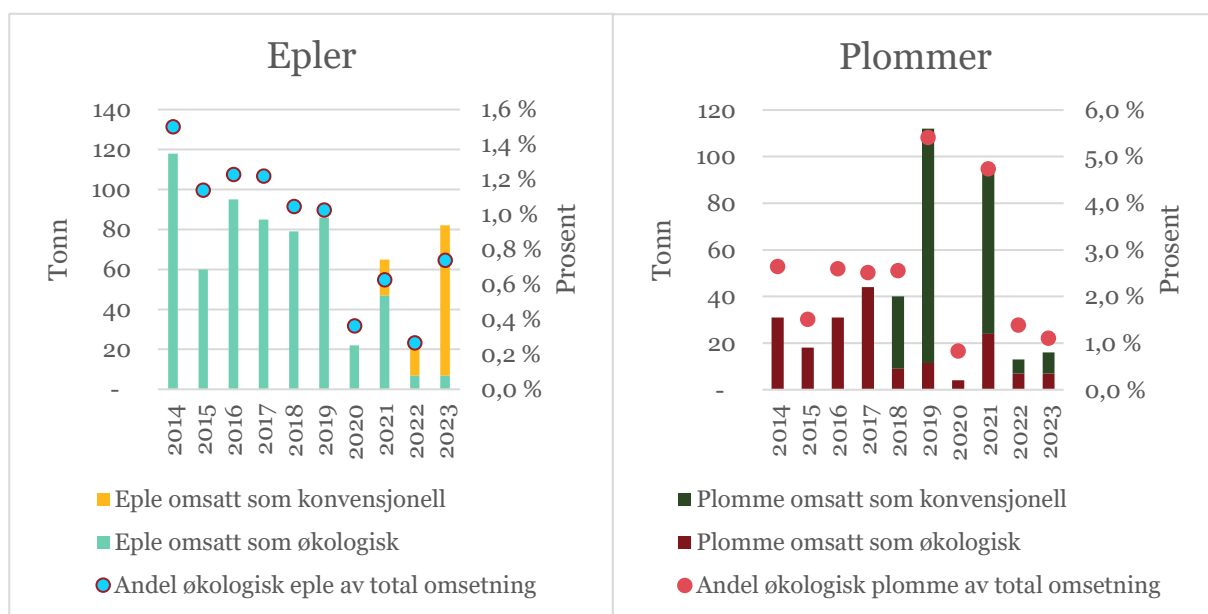
Kilde: Landbruksdirektoratet

5.5 Liten etterspørsel etter økologisk frukt

Fruktavlingen i 2023 var enda høyere enn i 2021 som inntil da var den høyeste samlede fruktavlingen på 10 år.

Basert på tall fra Fruktlagerinspektøren gikk produksjonen av økologiske epler og plommer opp i 2023. Det var imidlertid ikke samsvar mellom produksjon og omsetning, og etterspørselen etter økologisk frukt var betydelig mindre enn produksjonen. Kun noen få tonn med plommer og epler ble solgt som økologisk, resten ble solgt som konvensjonell vare, jf. figur 39.

Andelen økologisk frukt av totalen var henholdsvis 0,7 prosent for epler og 1,1 prosent for plomme, basert på produserte mengder. Hvis man legger til grunn frukt omsatt som økologisk, sank andelen til 0,1 og 0,5 for henholdsvis epler og plomme. Fruktlagerinspektøren melder at det er store utfordringer med å selge den økologiske frukten som økologisk. Etterspørselen må derfor opp, før det blir lønnsomt å produsere mer for omsetning gjennom dagligvarehandelen.

Figur 39: Omsetningen av økologiske epler og plommer og andel av total omsetning, 2014-2023. Tonn og prosent
Kilde: Landbruksdirektoratet

Det er ikke rapportert produsentpris til Landbruksdirektoratet for epler og plommer i 2023, og det er derfor ingen mulighet for prissammenligning med 2022.

6 Omsetning i forbrukermarkeder

Etter to år med fallende omsetning målt i verdi, økte omsetningen av økologiske varer i dagligvarehandelen med 0,5 prosent fra 2022 til 2023. Også i andre salgskanaler økte omsetningen svakt, med 3,9 prosent. På grunn av den høye prisveksten på matvarer er det rimelig å anta at forbruket av økologiske dagligvarer gikk ned, målt i kvantum.

6.1 Stabil omsetning i dagligvarehandelen

Statistikken for omsetning i dagligvarehandelen er basert på tall fra de tre største markedsaktørene. Rettelser i aktørenes egne systemer fører til at tallene for 2020, 2021 og 2022 avviker noe fra dem vi oppga i fjorårets rapport. I tillegg har vi utelatt kategoriene «Personlige artikler» og «Hus/hjem-artikler». Tabell 14 viser den årlige omsetningen av økologiske varer hos disse aktørene fra 2020 til 2023. Den viser også den årlige veksten i denne omsetningen, sammen med veksten i den totale omsetningen i dagligvarehandelen.

Tabell 14: Omsetning av økologiske varer i dagligvarehandelen, samt årlig endring, 2020-2023. Mill. kroner

	2020	2021	2022	2023
Omsetning av økologiske varer	2 643	2 603	2 495	2 507
Endring i økologisk omsetning	17 %	-1,5 %	-4,1 %	0,5 %
Endring i total omsetning	17 %	- 0,5 %	-3 %	*

Kilde: Norgesgruppen, Coop og Rema. Total omsetning: (Dagligvarehandelen, 2023)

*Tall for 2023 ikke tilgjengelig ennå

Etter to år med fallende omsetning, økte omsetningen av økologiske varer med 0,5 prosent fra 2022 til 2023. Fordi omsetningen er oppgitt i verdi og ikke mengde, kan vi ikke slå fast nøyaktig hvordan forbruket har endret seg. Årsveksten i prisene på matvarer og alkoholfrie drikkevarer var på 10 prosent fra 2022 til 2023 (Statistisk Sentralbyrå, 2024). Dermed kan vi fastslå at forbruket av økologiske dagligvarer gikk ned, målt i kvantum. Det synkende forbruket skyldes i stor grad nettopp den historisk høye prisveksten på matvarer, som har ført til en vridning i dagligvareforbruket mot lavprisprodukter.

6.1.1 Omsetning per varegruppe

Tabell 15 viser hvordan omsetningen i dagligvarehandelen fordelte seg på ulike varegrupper de fire siste årene.

Tabell 15: Omsetning av økologiske varer i dagligvarehandelen fordelt på varegrupper, 2020-2023. Mill. kroner

Varekategori	2020	2021	2022	2023	Endring 2023/2022
Tørrvare	978	969	845	857	1,4 %
Meieriprodukter	538	554	514	547	6,5 %
Fersk frukt/grønt	555	505	563	540	-4,1 %
Drikkevarer	184	196	218	228	4,9 %
Fersk ferdigmat/delikatesse	155	147	132	137	4,2 %
Dypfrost mat	74	83	88	72	-18,2 %
Ferskt kjøtt	89	81	61	56	-8,0 %
Kioskvarer	39	37	36	35	-3,5 %
Ferske bakerivarer	28	29	33	28	-16,0 %
Fersk fisk/skalldyr	2	4	5	6	9,0 %
Sum	2 643	2 603	2 495	2 507	0,5 %

Kilde: Norgesgruppen, Coop og Rema.

Blant de fem varegruppene med størst omsetning er det kun fersk frukt og grønt som hadde lavere omsetning i 2023 enn i 2022. Frukt og grønnsaker var også de to varegruppene med aller høyest prisvekst blant matvarer totalt. Dette påvirket sannsynligvis noen forbrukere til å velge rimeligere, konvensjonelle produkter, noe som gjenspeiles i tallene for omsatte mengder som vi presenterte i kapittel 5. Meieriprodukter er den økologiske varegruppen med nest størst omsetning. Den vokste mest av de fem største varegruppene fra 2022 til 2023. Prisene på melk, ost og egg økte med 7,1 prosent, en lavere prisvekst enn for matvarer totalt (Statistisk Sentralbyrå, 2024).

6.2 Svak oppgang i salgskanaler utenom dagligvare

I dette kapitlet presenterer vi tall for omsetning av økologiske produkter gjennom salgskanaler utenom dagligvarehandelen. Dette er omsetningstall fra storhusholdningsmarkedet, Bondens marked, bakeri/caféutsalg, spesialbutikker og Vinmonopolet. Vi ser også på utviklingen i bruk av Debios serveringsmerker.

Mange viktige salgskanaler utenom dagligvare dekkes av ulike grunner ikke i denne rapporten. Det gjelder for eksempel gårdsutsalg, REKO-ringer og netthandel som alle er relativt store markeder for norskproduserte økologiske matvarer.

Tabell 16 viser at det har vært en flat eller svak omsetningsvekst i salgskanaler utenom dagligvare fra 2022 til 2023. På grunn av generell prisstigning på matvarer antar vi at det ikke vært noen vekst målt i volum, men kanskje en svak nedgang. Utviklingen kan tolkes både negativt og positivt. En positiv tolkning er at folk fortsatt kjøper økologisk til tross for svakere kjøpekraft. Generelt vet vi at folk har handlet mer i typiske lavpriskjeder i 2023, på grunn av generell prisstigning og høyere rente.

Tabell 16: Omsetning av økologisk mat og drikke i salgskanaler utenom dagligvare 2022-2023. Mill. kroner

Salgskanal	2022	2023	Endring 2023/2022
Storhusholdning (grossistledd)	267,8	285,2	6,5 %
Bakerier	302,9	303,4	0,1 %
Spesialbutikker	44,1	46,0	4,1 %
Bondens marked	7,8	8,1	4,2 %
Sum andre salgskanaler	622,6	642,7	3,8 %
Vinmonopolet	1239,8	1291,9	4,2 %
Sum inkludert Vinmonopolet	1862,4	1934,6	3,9 %

Kilde: Landbruksdirektoratet etter opplysninger fra aktørene

Vi har i år ingen omtale av omsetningen i andelslandbruk. Økologisk Norge hadde et prosjekt der de blant annet registrerte utviklingen i omsetning i andelslandbruk. Registreringen ble avsluttet i 2022, da var omsetningen på ca. 13 mill. kroner, fordelt på 30 andelslandbruk som hadde Debiosertifisert produksjon.

6.2.1 Storhusholdning

Landbruksdirektoratet har samlet inn opplysninger om grossistsalg av økologisk mat til storhusholdningsmarkedet siden 2009. De siste årene har Asko, Bama, Eugen, Norganic, Servicegrossistene, Solberg Hansen og Tine delt opplysninger med oss.

Storhusholdningsmarkedet for økologiske produkter firedoblet seg i omsetningsverdi fra 2010 til 2019, målt på grossistleddet. Omsetningen falt for første gang i 2020 som følge av covid-19-pandemien. En relativt kraftig nedgang i 2020 og 2021 snudde til vekst i 2022 og 2023, og omsetningen er nå på omtrent samme nivå som før pandemien.

Tabell 17: Omsetning av økologiske varer til storhusholdninger fordelt på varegrupper, 2022-2023. Mill. kroner

Varekategorier	2022	2023	Endring 2023/2022
Meierivarer	97,0	108,8	12,1 %
Tørrvarer	54,0	58,8	8,9 %
Drikkevarer	76,8	84,0	9,5 %
Grønt	18,6	14,4	-22,8 %
Egg og kjøtt	21,4	19,2	-10,4 %
Sum storhusholdning	267,8	285,2	6,5 %

Kilde: Landbruksdirektoratet etter opplysninger fra 7 leverandører til storhusholdningsmarkedet

6.2.2 Bakervarer utenom dagligvare

Landbruksdirektoratet registrerer årlig omsetningen av økologiske bakervarer fra Den Gode Baker, Godt Brød og Maschmann. Bakervarene selges blant annet gjennom egne kafeutsalg, helsekostforretninger og nettsalg.

Grossister har meldt om økende omsetning av økologisk mel de siste årene, både fordi folk bakte mer hjemme under korona-nedstengningen og fordi mange håndverksbakerier foretrekker å bruke økologisk mel. Dog er det nesten ingen av disse bakeriene som søker om debiogodkjenning, slik at sammenhengen mellom vekst i omsetning av økologisk mel og vekst i omsetning av debiomerkede bakervarer dessverre er liten.

Tabell 18: Omsetning fra økologiske bakerier med caféutsalg, 2022-2023. Mill. kroner

Bakerier	2022	2023	Endring 2023/2022
Sum bakerier med caféutsalg	302,9	303,4	0,1 %

Kilde: Landbruksdirektoratet etter opplysninger fra tre bakerier/ caféutsalg

Av tabellen kan vi lese at det er omtrent samme omsetning i 2022 som i 2023 for disse tre aktørene samlet.

Godt Brød har doblet sine caféutsalg fra 2013 til i dag, og forbruket av økologisk mel ble også fordoblet til ca. 1,3 mill. kg i 2022. Mye av melet er foredlet på norske møller.

6.2.3 Direktesalg

Direktesalg av økologiske produkter er sentralt for utviklingen av økologisk produksjon og marked. Dagligvaremarkeds kjedestruktur krever store kvanta og stabile leveranser gjennom året. Mange økoprodusenter har ikke stor nok produksjon til å tilfredsstille slike krav, og dette er en av flere grunner til at økoprodusenter har utviklet egne direktesalgskanaler.

På 90-tallet var egne gårdsutsalg en vanlig omsetningsstrategi, særlig for produsenter av økologisk frukt, bær, grønnsaker og poteter. Økologiske torgutsalg ble utviklet i de største byene på slutten av nittitallet. Abonnementsordninger for økologiske grønnsaker, andelslandbruk, REKO-ringer og markedshager er salgskonsepter som det økologiske miljøet har vært med på å utvikle.

Markedshager, REKO- ringer og andelslandbruk

De ti siste årene har andelslandbruk, REKO-ringer og markedshager blitt etablert over hele landet. Dette er viktige salgskanaler for mindre og mellomstore økologiske produsenter av grønnsaker, frukt og bær, som i stor grad må organisere sitt salg utenom de store grossistene.

Vi har ingen eksakte tall for hvor mange økologiske produsenter som omsetter gjennom disse salgskanalene eller hvor stor andel av omsetningen som er økologisk godkjent. Likevel er omfanget såpass stort at det trolig har påvirket omsetningen i konkurrerende salgskanaler som Bondens marked, spesialbutikker og

dagligvare. Etableringen av nye salgskanaler kan være en delforklaring til at utviklingen i antallet økologiske primærprodusenter, som har vært synkende over tid, de seinere år har snudd til en svak vekst.

Salgskanalene er kartlagt av blant annet NIBIO, Universitet i Sørøst-Norge og Telemarksforskning. Interessante funn fra disse kartleggingene ble gjengitt i fjorårets rapport. Nye undersøkelser skal gjøres i 2024. Det er derfor en ambisjon å formidle de viktigste utviklingstrekkene i neste års rapport basert på nyeste forskning.

Det har blitt rapportert om noe redusert omsetning gjennom for eksempel REKO-ringer de par siste årene. Det er flere grunner til dette. Dels var det en unormalt kraftig vekst fra 2019 til 2020 på grunn av pandemien som gjorde at folk fikk mer tid og penger til å handle gjennom alternative kanaler. Synkende omsetning de par siste årene kan skyldes at nyhetsverdien for disse salgskanalene avtar over tid og at Facebook har endret sine algoritmer slik at Facebook som informasjonskanal ikke har fungert like bra som før (Svalheim, 2023).

Bondens marked – svak økning

Bondens marked ble etablert i 2003 og har hatt en stabil og forsiktig vekst med en topp i 2015 da omsetningen av økologisk mat og drikke passerte 10 mill. kroner på landsbasis. Det tilsvarte ca. 15 prosent av den totale omsetningen gjennom Bondens marked. Manglende vekst etter 2015 kan skyldes framveksten av de nevnte andre markedskanaler REKO-ringer, andelslandbruk og markedshager.

Bondens markeds totale omsetning i 2023 var på ca. 75 mill. kroner, en vekst på ca. ti prosent fra året før. Omsetningen nærmer seg nivået fra før pandemien.

Tabell 19 viser at det i 2023 ble det solgt økologiske produkter for 8,1 mill. kroner fra Bondens marked. Det var en vekst på 4,2 prosent fra 2022. Økningen var sterkest i de tre største byene, der økologiske produkter utgjorde ca. 13 prosent av den samlede omsetningen, mens tilsvarende tall for øvrige markeder var kun ca. 7 prosent.

Tabell 19: Omsetning av økologisk mat og drikke fra Bondens marked i 2022 og 2023. Mill. kroner og prosent endring

Varekategori	2022	2023	Endring 2023/2022
Trøndelag, Bergen og Oslo	5,5	5,8	6,1 %
Øvrige markeder	2,3	2,3	0,0 %
Sum	7,8	8,1	4,2 %

Kilde: Bondens markeds sekretariat

Spesialbutikker

Her presenterer vi omsetningen gjennom et utvalg spesialbutikker med et relativt stort utvalg av økologisk mat og drikke. De tilbyr, i større grad enn i dagligvare eller helsekostforretninger, kortreiste, lokale, grasfødte, veganske eller ikke-emballerte økologiske mat- og drikkeprodukter. I Oslo har flere profilerte spesialbutikker som «Ekte vare», «Lille Tøyen Kolonial» og «Mølleren Sylvia» alle avsluttet sin virksomhet. Dette kan tyde på at det er krevende å få til god nok lønnsomhet med stor andel ferskvare.

Landbruksdirektoratet har over tid hentet informasjon om omsetning fra syv spesialbutikker i Stavanger, Bergen og Oslo. Fra 2019 til 2020 rapporterte spesialbutikkene om en samlet vekst på 20 prosent i omsetningen. Dette var trolig en effekt av covid-19-pandemien, med mer matlaging hjemme. Fra 2021 til 2022 falt omsetningen med 9,3 prosent til 44,1 mill. kroner totalt, men økte med 4 prosent fra 2022 til 2023. Spesialbutikkene vi følger hadde i gjennomsnitt 6,5 mill. kroner i omsetning per butikk i 2023.

Tabell 20: Omsetning i spesialbutikker for økologisk mat og drikke, 2022 og 2023. Mill. kr

	2022	2023	Endring 2023/2022
Sum omsetning	44,1	46,0	4,0 %

Kilde: Landbruksdirektoratet etter opplysninger fra 7 spesialbutikker i Oslo, Bergen og Stavanger

6.2.4 Vinmonopolet

Vinmonopolet omsatte to prosent mer økologiske drikkevarer, målt i volum, i 2023 enn i 2022. Andelen økologisk av totalsalget økte med 0,3 prosentpoeng til åtte prosent. Tabell 21 viser omsetningen i volum fordelt på hovedvaregrupper, samt endring fra 2022 og andel av totalomsetningen.

Tabell 21: Omsetning av økologiske drikkevarer gjennom Vinmonopolet i 2023, endring fra 2022, og andel økologisk av totalomsetning. Liter

Hovedvaregruppe	Omsetning 2023	Endring fra 2022	Andel av totalomsetning 2023
Svakvin	7 375 935	2 %	9,5 %
Alkoholfritt	168 418	10 %	15,0 %
Brennevin	91 936	-6 %	0,7 %
Øl	5 158	-9 %	0,1 %
Sterkvin	106	-31 %	0,0 %
Totalt	7 641 552	2 %	8,0 %

Kilde: Vinmonopolet

Veksten var størst for alkoholfrie drikkevarer. Dette er også varegruppen med høyest andel økologisk av totalsalget. Markedet for norsk, alkoholfri drikke er i sterk vekst, og har vokst fra 5 000 liter i 2019 til 96 000 liter i 2023.

Svakvin var den andre hovedvaregruppen med økende omsetning, og er den varegruppen det omsettes klart mest av. Vinmonopolets sortiment av økologiske varer vokste med nesten 500 varer, hvorav nesten alle var i kategorien svakvin.

I verdi økte Vinmonopolets økologiske omsetning med fire prosent fra 2022 til 2023.

6.2.5 Debios valørmerker

Debio startet en ordning med serveringsmerker i 2013. Dette er markedsføringsmerker som brukes for å profilere andel økologiske/Debio-godkjente produkter i servering eller matvarehandel. Merkene brukes blant annet av restauranter, kantiner eller hotellkjeder for å markere at deres måltidstilbud har en viss andel økologisk merket mat. Serveringsmerket kan ikke brukes for merking av produkter. Merket finnes i bronse, sølv og gull for henholdsvis over 15, 50 og 90 prosent økologisk andel. Andelen økologiske varer måles i innkjøpssum eller vekt. Enkelte råvarekategorier, som MSC-merket fisk, norsk viltkjøtt og ville vekster, kan trekkes ut av regnskapet og teller ikke negativt for økoandelen. Debio publiserer en egen oversikt over tilslutning til denne ordningen på sine hjemmesider.

Under, og i forlengelsen av, pandemien har det vært en nedgang i godkjente spisesteder, men antallet serveringsmerkede spisesteder har holdt seg på stedet hvil fra 2022 til 2023. I 2022 var det 242 serveringssteder som var godkjent etter merkeordningen. I 2023 var antallet 241.

Serveringsmerket finner man også i dagligvarehandel hvor 11 virksomheter i 2023 er godkjent, 8 har gull og 3 har sølv. I 2022 hadde 13 virksomheter denne godkjenningen.

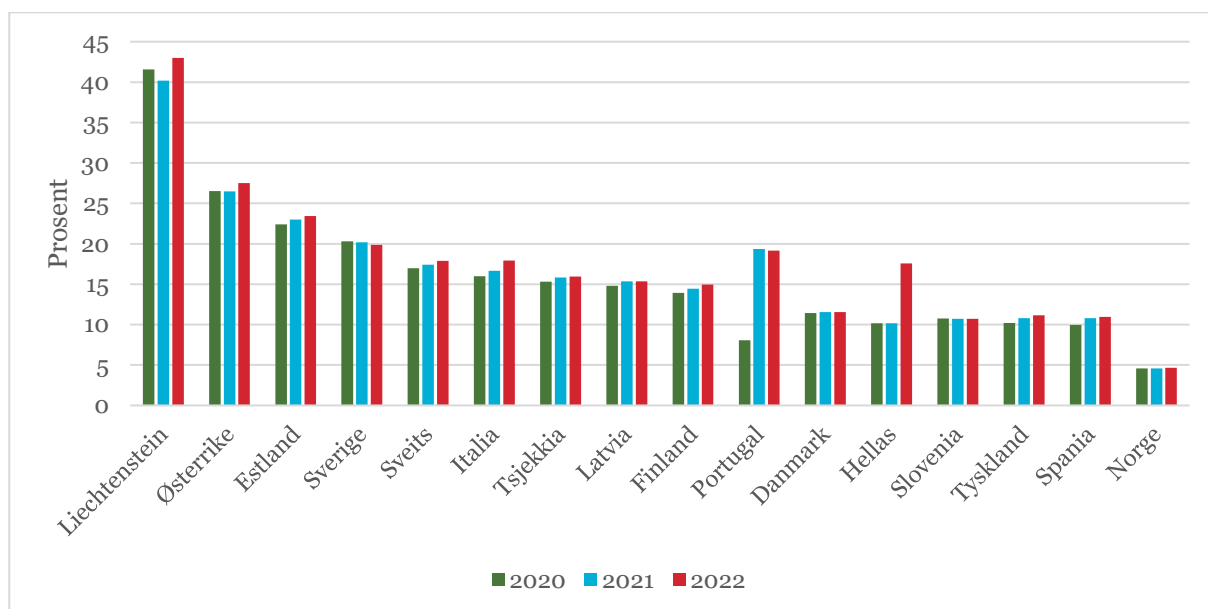
7 Internasjonal utvikling

I 2022 økte andelen økologisk jordbruksareal i mange europeiske land, men samtidig falt økologisk-andelen i detaljhandelen.

I dette kapitlet presenterer vi utviklingen i økologisk jordbruksareal og omsetning i detaljhandel, med hovedvekt på Europa og Norden. Hovedkilden er rapporten *The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends*, som utgis av forskningsinstituttet FiBL og den internasjonale interesseorganisasjonen IFOAM – Organics International. Den siste rapporten, publisert i 2024, inneholder tall for 2022.

7.1 Økende andel økologisk jordbruksareal i mange europeiske land

Figur 40 viser økologisk andel av totalt jordbruksareal i de 15 europeiske landene som har rapportert en andel større enn ti prosent for 2022.

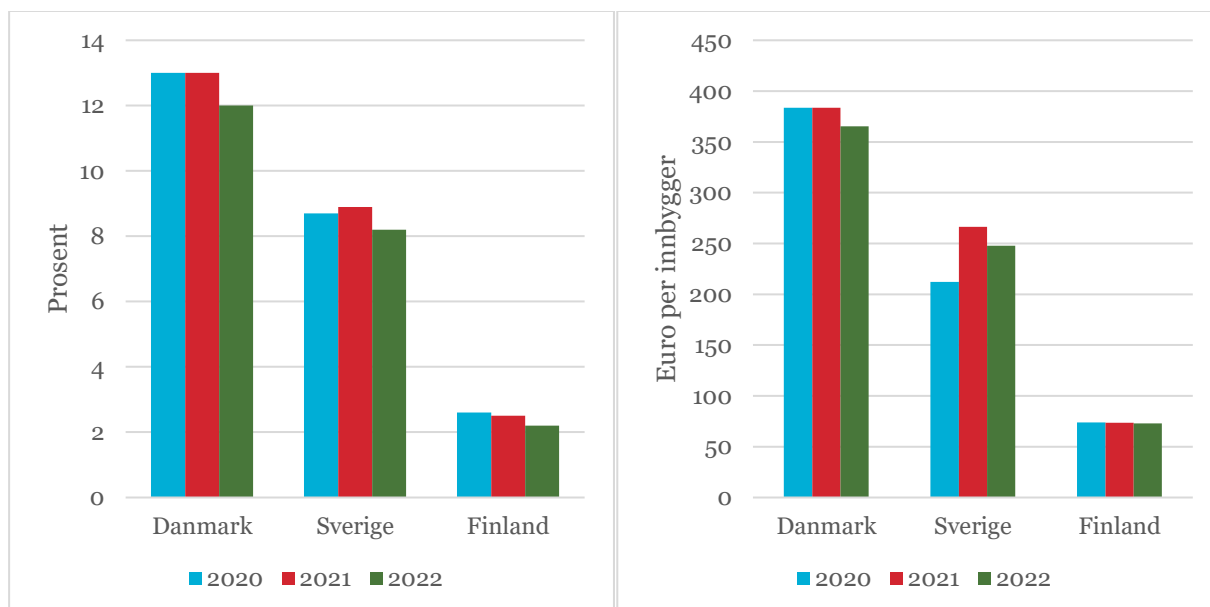
Figur 40: Andel økologisk av totalt jordbruksareal, 2020-2022. Prosent

Kilde: (Willer, Schlatter, & Trávníček, 2024)

Liechtenstein har i flere år hatt klart høyest andel økologisk jordbruksareal, fulgt av Østerrike og Estland. I de aller fleste av de 15 landene er andelen stigende. Unntaket er Sverige, hvor andelen i 2022 sank under 20 prosent.

7.2 Fallende økomarked i Norden

Figur 41 viser økologisk-andelen i detaljhandelen (venstre) og forbruk per innbygger (høyre) i Danmark, Sverige og Finland.

Figur 41: Andel økologisk av omsetning i detaljhandel (venstre) og forbruk av økologiske varer per innbygger (høyre). Prosent og euro per innbygger

Kilde: (Willer, Schlatter, & Trávníček, 2024)

I alle tre landene utgjorde økologiske varer en mindre andel av detaljhandelen i 2022 enn i 2021. Det har vært en liknende utvikling i de fleste europeiske land. Unntakene er Østerrike og Sveits.

Gjennomsnittsinbyggeren i Danmark og Sverige brukte også mindre penger på økologiske varer i 2022 enn i 2021, mens forbruket var omtrent uendret i Finland.

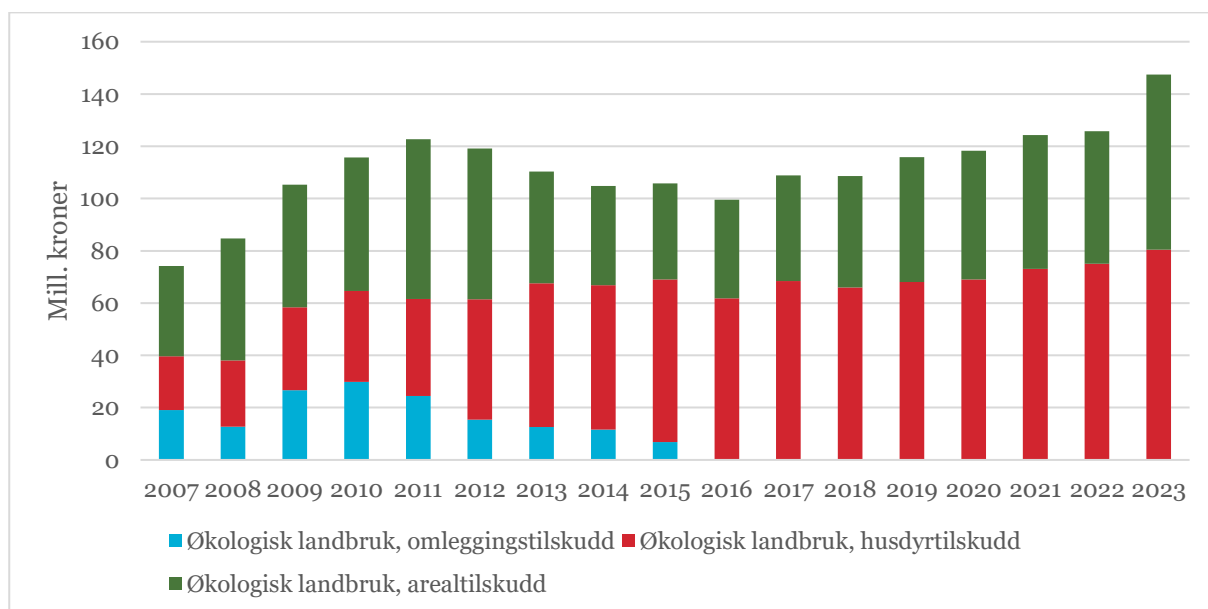
8 Tilskudd til økologisk jordbruk

I 2023 utbetalte Landbruksdirektoratet 145,7 mill. kroner i produksjonstilskudd til økologiske produksjoner. Formålet med tilskuddet er å stimulere til at en større del av jordbruksproduksjonen skjer i form av økologisk jordbruksproduksjon.

8.1 Større utbetalinger på grunn av høyere satser

I 2023 ble det utbetalt 145,7 mill. kroner i direkte tilskudd til økologisk primærproduksjon. Dette var en økning på litt over 20 mill. kroner fra 2022.

Produsenter som driver økologisk, kan få arealtilskudd for økologiske arealer og tilskudd for økologiske husdyr. Det er ulike satser for ulike husdyr og vekster. Formålet er å stimulere til at en større andel av jordbruksproduksjonen blir økologisk. Figur 42 viser utbetalingene for økologisk arealtilskudd og husdyrtilskudd per år siden 2007.

Figur 42: Utbetalingene for de ulike ordningene i jordbruksavtalen, 2007-2023. Mill. kr.

Kilde: Landbruksdirektoratet

Utbetalingene for hvert år fram til 2017 gjelder søknadsomganger i august året før og januar gjeldende år. Utbetalingene fra 2018 og senere gjelder søknadsomgangen året før, det vil si at utbetalingen i 2023 gjelder søknadsomgangen 2022.

Figur 42 viser at utbetalingen av økologisk produksjonstilskudd økte fra 2022 til 2023. Det ble utbetalt litt over 20 mill. kroner mer i 2023 enn i 2022. Økningen i utbetalt beløp kan hovedsakelig forklares med satsøkninger. Før søknadsomgangen 2022 (utbetalingsåret 2023) økte satsene for økologiske melkekyr og ammekyr med kr 500 per dyr. Satsene for økologisk kornareal og areal i første års karens økte med kr 100 per dekar. Satsen for økologisk grovfôrareal økte med kr 15 per dekar.

Omleggingstilskuddet er avviklet med virkning for areal som startet omlegging i 2014 og senere.

På nettsidene våre finnes en fullstendig oversikt over tilskuddssatser: [Produksjonstilskudd og avløsertilskudd – endelige satser - Landbruksdirektoratet](#).

[Her](#) finnes også en oversikt over utviklingstiltak innen økologisk jordbruk som Landbruksdirektoratet har bevilget til tilskuddsmidler i 2023.

9 Referanser

- Dagligvarehandelen. (2023). Dagligvarefasiten 2023. Hentet mars 14, 2024 fra <https://dagligvarehandelen.no/dagligvarefasiten>
- Debio. (2024, mars 14). E-post. Hentet fra Debio.no.
- Fatland. (2024). *Økologisk slakt småfe*. Hentet fra <https://www.fatland.no/bonde/smaafe/priser/okologisk-slakt-smaafe>
- Fatland. (2024). *Økologisk slakt storfe*. Hentet fra <https://www.fatland.no/bonde/storfe/priser/okologisk-slakt-storfe>
- Norsk melkeråvare. (2024, februar 23). *norskmelkeråvare.no*. Hentet fra melkeleveranser: <https://www.xn--norskmelkervare-rlb.no/melkeleveranser>
- Norsk melkeråvare. (2024a, februar 23). *Norsk melkeråvare*. Hentet fra prognoser: <https://www.xn--norskmelkervare-rlb.no/prognoser>
- Norsk melkeråvare. (2024b, januar). Rapportert solgt volum økologisk melk i 2023.
- Norsk melkeråvare. (2024c, mars 4). Marit Storhaug, pers. med.
- Nortura. (2024). *Leveringsvilkår økologisk storfe*. Hentet fra <https://medlem.nortura.no/storfe/priser-vilkar/leveringsvilkar-okologiske-storfe-article25814-11785.html>
- Nortura. (2024). *Leveringsvilkår økologiske småfe*. Hentet fra <https://medlem.nortura.no/smafe/priser-vilkar/leveringsvilkar-okologiske-smafe-article26042-11787.html>
- Nortura Totalmarked. (2024). Hentet fra Totalmarked Kjøtt og egg: <https://totalmarked.nortura.no/prognose/>
- Statistisk Sentralbyrå. (2024, januar 10). Kraftig prisvekst i 2023. Hentet februar 26, 2024 fra <https://www.ssb.no/priser-og-prisindekser/konsumpriser/statistikk/konsumprisindeksen/artikler/kraftig-prisvekst-i-2023>
- Svalheim, O. K. (2023, februar 21.). Facebook får skulda for at vi kjøper mindre lokalmat. Hentet mars 14, 2024 fra <https://www.nrk.no/vestland/facebook-far-skulda-for-at-vi-kjoper-mindre-lokalmat-1.16291770>
- Tine SA. (2024). *Årsrapport 2023*. Tine SA.
- Willer, H., Schlatter, B., & Trávníček, J. (2024). The World of Organic Agriculture. Statistics & Emerging Trends 2024. FiBL & IFOAM.

LANDBRUKSDIREKTORATET OSLO

POSTADRESSE:
Postboks 56, 7701 Steinkjer

BESØKSADRESSE:
Innspurten 11D, 0663 Oslo

TELEFON: 78 60 60 00

E-POST: postmottak@landbruksdirektoratet.no

LANDBRUKSDIREKTORATET ALTA

BESØKSADRESSE:
Løkkeveien 111, 9510 Alta

LANDBRUKSDIREKTORATET STEINKJER

BESØKSADRESSE:
Skolegata 22, C-bygget, 7713 Steinkjer

www.landbruksdirektoratet.no
